

WEEKBLAD VOOR INDIË.

TEVENS DAMESWEEKBLAD VOOR INDIË

ONDER HOOFDREDACTIE VAN M. VAN GEUNS.

Negende jaargang No. 48.

Soerabaja, 16 Maart 1913.

Uitgeefster: N. V. Soerabajasch Handelsblad en Drukkerijen, Soerabaja.

ABONNEMENTSPRIJS:

voor Indië f 3.75 per kwartaal
 „ Nederland „ 3.75 „ „

BIJ VOORUITBETALING.

Afzonderlijke nummers à 30 cents.

BUREAU:

Sociëteitstraat, Soerabaja.
 Hoofdvertegenwoordiger in Nederland:
 D. Berreklouw, Overtoom 504,
 Amsterdam.

VOOR PRIJSOPGAAF VAN

ADVERTENTIËN in dit WEEKBLAD

wende men zich tot

DE ADMINISTRATIE.

MEDEWERKERS: Henri Borel; Creusesol; W. van Delft; Dr. Ch. M. van Deventer; Mr. J. F. Dijkstra; Dr. A. A. Fokker; E. E. A. van Heekeren; A. F. Herrmann; S. Heymans Jz.; J. E. Jasper; Otto Knaap; Annade Savornin Lohman; J. J. Meyer; Fraus Netscher; Mr. W. J. M. Plate; Dr. A. J. A. Prange; Dr. D. A. Rinkes; J. H. F. van de Wall; H. J. Wigman en anderen.

INHOUD van No. 48: *De psychologie der massa in Indië*, door M. v. Geuns. — *Oranje en Oost-Indië*, (Slot), door Gabriël. — *Hollandsche litteratuur*, door Carry van Bruggen. — *De Bandjir in 't Singosarische*, (geïllustreerd), door v. D. — *De luitenant der Arabieren te Banda*, (geïllustreerd). — *Politieele werkzaamheid*, (geïllustreerd). — *Wereldnieuws*, (geïllustreerd), door P. F. — *Kiejes uit de rechtszaal*, *Poljet*, (geïllustreerd). — *Fuilleton*.

Van het Bijblad voor Dames: *Een vakvereniging van Huisvrouwen*, door M. E. Reitsma. — *Tentoonstelling „De Vrouw 1813-1913“*, door Historica. — *Modern Thee-Saletje*, door Mondaine. — *Kinderboeken*, door H. N. Ruinen-de Vos. — *Een ruzie*. — *Patronen*.

Van het Bijblad voor Sportnieuws en Ontspanningslectuur: *Voetbalsport*. — *Schaakrubriek*. — *Allerlei*.

De psychologie der massa in Indië.

Over de psychologie van de massa, die wisselt sneller dan het zand aan den oever der zee, is reeds heel wat geschreven. Een aantal citaten zouden kunnen gegeven worden om een verschillend licht te werpen op de instincten van de groote menigte.

Het spreekt wel van zelf dat in een tropisch land die psychologie sterke verschillen moet aanwijzen met elders. Hier toch werken uit afstamming en klimaat voortkomende invloeden die in westersche landen afwezig zijn.

Ik wil mij thans bepalen tot de menigte die de hier geboren Europeanen omvat. Op welke prikkels reageeren dezen? Wat doet hen warm loopen?

Zonder twijfel bestaat bij hen een zekere gehechtheid aan het land waar zij zijn opgegroeid. Doch dit land wordt autocratisch bestuurd door mannen, van wie velen vreemdelingen zijn, al behooren zij tot hetzelfde staatsverband.

Hier vindt men dadelijk stof voor een conflict. Dit wordt

door allerlei omstandigheden verergerd. De nieuwelingen, groot geworden onder een stalen klimaat dat hun wilskracht heeft gesterkt; vrij van de gevolgen eener vermenging met een op een lage cultuurtrap staand tropisch ras; geestelijk tot ontwikkeling gebracht op betere onderwijsinrichtingen — die nieuwelingen moeten het in den economischen strijd winnen van hen die onder minder gunstige omstandigheden zijn opgegroeid.

Tot den bestaansstrijd zijn dezen minder toegerust; zij hebben meer neiging tot navolgen dan tot scheppen en organiseeren, en hiervan moet het gevolg zijn dat zij in economischen zin op een achterplan geraken. Tenminste de meerderheid. De minderheid die zich ebenbürtig toont aan de „nieuwkomers“, kan hier buiten beschouwing worden gelaten.

Bij deze groote factoren voegen zich talrijke kleinere.

Zoo is de groote ontvankelijkheid der massa voor een demagogische actie verklaarbaar.

Deze ontvankelijkheid wordt versterkt door de denktraagheid die typisch tropisch is. Evenmin als men onder de verticale zon zijn lichaam veel inspant, evenmin doet men dit met den geest. Men geeft zich over 't geheel weinig rekenschap van de verschijnselen die men om zich heen waarneemt. Men denkt niet diep door, is het tegengestelde van critisch. Wie de menigte in dit land aangrijpt met holle, doch klinkende op het sentiment werkende argumenten, is zeker van applaus. Dit is in verschillende landen in de heete zone opgemerkt. Bij Lovat Fraser, den schrijver van het belangwekkend boek *India under Curzon and after*, wordt opgemerkt (p. 183): „In the East it is not uncommon for an audience to applaud sonorous sentiments though the same people will express the utmost indignation if there is any attempt to translate the sentiments into practice.“*

Zoo wordt het ontstaan van vereenigingen als Indische Bond, Insulinde en Indische Partij verklaard.

De menigte komt dra onder den invloed van pakkende leuzen, zoo die aansluiten bij haar gevoel en denkwijze. Wie haar bijvoorbeeld toeroept dat zij recht heeft op een deel van het bestuur van het land waar zij geboren is, die raakt onmiddellijk een sentimenteele snaar en heeft contact. Dit contact blijft geruimen tijd bestaan en kan door een handigen demagoog gemakkelijk versterkt worden.

* Dit is in vertaling: In den Oost is het niet ongewoon voor een gehoor, dat het klinkende argumenten toejuicht, terwijl diezelfde menschen de allerste verontwaardiging zullen uitdrukken als er een poging wordt gedaan om de gevoelsin daden om te zetten.

Zoo ontstaat een vorm van hypnose. Gegeven de weinig critische zin van vele kinderen der tropen, is het logisch dat die hypnose van langen duur kan zijn. Waar de bekoring een sentimenteele basis heeft, is het ook begrijpelijk dat verstandsargumenten op de massa geen of weinig vat hebben.

Doch ten slotte moeten deze argumenten het winnen. De door den demagoog opgewekte geestdrift is als een vuur dat niet aldoor kan branden.

Een rustige genegenheid voor een goede zaak uit zich niet in excessen zooals men in de tropen waarneemt, doch wint in duur wat haar ontbreekt aan intensiviteit. Neemt nu eenmaal dat vuur in kracht af, dan gaat de hypnose geleidelijk te loor.

De menigte begint te denken. De demagoog maakt fouten — er zijn weinig geboren volksleiders —; zijn volgelingen ergeren er zich aan en raken ontstemd. De argumenten van 's mans tegenstanders vinden ten slotte een meer willigen bodem. Men begint na te denken. De roes verdwijnt; het licht der rede dringt door. In den aanvang wenden alleen de rustige denkers zich van den demagoog af. Bij hen voegen zich anderen die verlangen dat er „iets anders“ moet komen. Het zijn de lieden die, zooals het heet, bosch zijn en die bij een andere gelegenheid een artist die hun niet bevalt, laten zitten.

Getrouw aan het vaandel blijven ten slotte alleen de fanatici, die hangen aan de dogma's van den voorganger, en een groep lauwen, die de moeite schuwen om voor hun uittreding uit het partijverband een briefkaart te beschrijven.

Zoo is de psychologie van de massa die wij hier te lande in beweging zien komen.

Zij doet denken aan een watervlak dat gemakkelijk in hevige beroering is te brengen maar spoedig weer zijn rust terugkrijgt. De beweging in het gemoed der „foule“ is onstuimiger, onverwachter, grilliger dan die men bij de volken van het Westen aantreft. In het sentiment en in het gedachtenleven is minder evenwicht; de bestendigheid is afwezig. De waarnemer denkt onwillekeurig aan die gewassen die onder de aanraking der tropische zon snel in de hoogte schieten, maar spoedig daarna verwilten.

Vandaar het beeld van ongestadigheid dat de politieke beweging der hiergeborenen vertoont en de geringe kans dat die beweging een einddoel zal bereiken.

M. VAN GEUNS.

Oranje en Oost-Indië.

(Slot.)

Zoo ook in dit geval, te Kediri. De prins en zijne begeleiders moesten erkennen dat dit schouwspel iets anders was dan op een boerenkermis henen te zien vechten; men had nu te midden van die kleurige oostersche volksmenigte, die machtige waringinboomen van den aloon aloon, die fantastisch uitgedoste inlandsche hoofden, die kletterende gamelan-muziek en de worsteling tusschen de twee grootste dieren des eilands iets van het Javaansche volksleven gezien.

Verder ging weer de tocht. De afstand tusschen Kediri en Solo was in een reiswagen met vier kleine, maar vlugge paardjes er voor, spoedig afgelegd; al moest wel, wanneer de stijging van het terrein te sterk werd, een span karbouwen voor den wagen worden gezet, die dan langzaam maar gestaag, als levende dommekrachten, het rijtuig tegen den berg op trokken.

Te Solo in het residentiehuis gekomen, onder de ijle schaduw der tamarindeboomen, maakte de prins groot tenue. Tot dusver had men slechts de *dii minores* ontmoet: terbataansche orangkaja's, Madureesche sultans en panem-bahans, Javaansche regenten; ditmaal gold het een keizer, den keizer van Java, den afstammeling van dien voornaamsten vorst des eilands wiens *grande armée* tot tweemaal toe voor de poorten

van het oude Batavia had gelegen.

De tijden waren thans voorbij waarin de O. I. Compagnie nog hare hulde bewees aan dien Soesoehoenan, en hem met geschenken gunstig zocht te stemmen voor hare handelsbelangen; waarin hare gezanten de hofreize volbrachten naar de hoofdstad Mataram en Nederlandsche residenten, naast den zetel des keizers staande, drie buigingen moesten maken en hem het waschwater in het zilveren bekken aanbieden. Thans was het de „Aanbiddelijke“ (soesoehoenan) die zijne opwachting maakte bij Jan Kompanie. In de vergulde staatsiekoets, ten jare 1740 door bewindhebbers der O. I. Compagnie aan zijn voorzaat geschonken, omstuwde door honderden van zijne hovelingen, nog steeds met bijgeloovigen eerbied aangestaard door de „kleyne layden“, toog keizer Pakoe Boewono VII uit zijn kraton en langs de dreigende vuurmonden van het fort *Vastenburg*, tot voor de trappen van het residentiehuis. Op zijn zwartfluweelen staatsiebus flonkerde, naast Matarams aloude kroonjuweelen, het kommandeurskruis van den Ned. Leeuw. 't Was hem geschonken als de hoogste onderscheiding, waarmee men hem in de oogen der inlandsche gemeente had kunnen verheffen; het stempelde in waarheid den eersten vorst van Insulinde tot Nederlandsch vasal.

De kostbare sarong was van dat eigenaardig patroon, 't welk slechts aan de eerste zijner vrouwen en de prinses van den bloede verguld is te dragen; zijn met juweelen bezette kris vertegenwoordigde eene aanzienlijke waarde, en aloude familieherinneringen tevens. Hij toonde zich een beschaafd en minzaam man, evenals er zich onder zijne rijksgroten meer dan een bevond die voor het type van den Javaanschen edelman kon doorgaan. Zoo ver dreef hij zijne welwillendheid voor den Nederlandschen prins dat hij dien, bij het tegenbezoek in den kraton, zijn (zg.) paleis rondvoerde en tot in het vrouwentimmer bracht, waar hij hem aan de eerste zijner gemalinnen voorstelde.

Doch ook den prins alleen. Geen van diens gevolg mocht over een drempel heen, dien oostersche etikette en oostersche ijverzucht bewaakten. Doch wel mochten zij den ommuurden binnenhof bezoeken waar in een groot, van djatibalken saamgevoegd hok, de koning der Javaansche wildernis lag; zeven groote koningstijgers, grommend achter de overblijfselen van hun honden-maaltijd.

„Buurvrouw, uw fleschjen!“ — had evenals in *Faust* de prins hier wel mogen zeggen. Want de lucht, welke deze groote katten verspreidden, herinnerde ook niet aan de geuren van Gelukkig Arabië.

Na de ruïnen van Soekoe op het Lawoe-gebergte gezien te hebben, en ook de zooveel belangrijker dito van Prambanan en Tjandi Séwoe, bereikte het reisgezelschap de hoofdplaats Djokdjakarta.

Hier kwam nog een overblijfsel van vroegere staatsie den prins tegemoet in de gedaante van eenige olifanten welke den stoet des sultans openden. Zoo hadden ook eenmaal de Arische siamvaders zich in hunne processies doen voorafgaan, zoo hadden nog in Valentijns tijd aanzienlijke regenten gelijk die van Toeban en Soerabaja aan hunne kleine hofhouding vertoon weten bij te zetten.

De sultan van Djokdjakarta telde toenmaals slechts achttien jaren; een jaar meer dan de prins. Overigens dezelfde vormelijke vertooning, hetzelfde ledige ceremonieel als te Solo. Alleen ontging het den bezoekers niet dat de houding der rijksgroten vrij wat hoovaardiger, vrij wat minder beschaafd en de goede vormen huldigend was, dan die van de meer gedistingueerde hovelingen te Solo. Voor ongeveer een kwart eeuw was het aan dit hof gebeurd dat, bij een onderhoud tusschen den sultan en den luitenant-gouverneur van Java, Stamford Raffles, de trawanten des eersten beproefden om den zetel van hun sultan zooveel hooger te maken dan dien van den Europeeschen machthebber. Volgens oostersche begrippen was zoo'n verschil in centimeters tusschen den eenen stoel en den andere een criterium; het verschil in staatkundige beteekenis was daarmee tevens uitgewezen. Maar een der Engelsche officieren uit Raffles' gevolg bemerkte den toelag en, met Britsche doortastendheid, schopte dien te hoogen sultans zetel omver. Het broeide destijds in de politieke at-

mosfeer; aanstonds, bij dien smak, zochten de handen, der rijks-grooten naar hun kris, achter in den gordel.

En zoo niet een gebiedend woord van den sultan zelf deze heetgebakerde oosterlingen had terneergezet, in plaats van eene receptie-partij ware allicht eene amokpartij hier voorgevallen.

Het dertien- of veertienjarig meisje, dat aan dit hof als de eerste onder een aantal gemalinnen optrad, bekoorde door een ongewoon voordeel uiterlijk. Een der zeeofficieren uit 's prinsens gevolg verklaarde met emphase, dat dit het mooiste Javaansche gezichtje was, tot dusver op het eiland gezien.

En juist zoo eene 'n sultane!

Steeds westwaarts ging de reis; over Poerworedjo naar de vogelnestklippen van Karang Bolong, waar de prins de gauwe en lenige inlanders als acrobaten aan de dunne rottaanladderszag hangen om te midden van het opwarrelend schuim der branding hun buit, de eetbare vogelnestjes, uit de holten van den rotswand los te wringen. Toen naar Tjilatjap en Noea Kembangan, het eiland waar de gewijde *sajo koesoemo* groeide, de kroningsbloem der keizers van Mataram. En ook de Missigil Sella, de schoone druipsteengrot, werd niet vergeten. Ware er slechts een schilder onder 's prinsens gevolg geweest, hij zou den diepen indruk wel behouden, en op het doek weergegeven hebben van die starre en duistere rots wanden, waarlangs het rossige schijnsel der toortsen voortdast, van die gedrochtelijke stalaktieten boven de hoofden der bezoekers, waarvan ieder een Damocleszwaard scheen, gereed tot vallen; van die door den geduldigen arbeid der eeuwen uitgekaagde zuilen en schachten; terwijl het ironisch toeval hier in het hart van een Mohamedaansch land de ruwe druipesteenfiguur van een christelijk doopvont had opgebouwd.

Voort! — uit deze onderaardsche kerk (*missigil*), uit de kilheid en de duisternis van beklemmende rots wanden, uit de atmosfeer van een grafkelder en den walm der toortsen. Voort! het daglicht tegemoet, en den door zonneglanzen overstromden weg op naar Banjoemas. Van daar ging het naar Poerbolinggo, Bandjar Negara en Batoer, zesduizend voet boven den zeespiegel. Waarlijk, de temperatuur van een Hollandschen kwakkelwinter was wel eens genadiger geweest dan de koude op dezen bergrug, meenden de heeren. Der ochtends vond men ijs ter dikte van een drie gulden. En nog woonden hier menschen, Javaansche menschen, terend op een schraal plantendieet, zonder duffelsche jassen aan 't lijf noch hooi in de klompen — welk 'n oolijk ding zou voor deze barrevoeters een Hollandsche klomp geweest zijn!

Het Dieng-plateau verder overtrekkend bezoekt men het Mindjir-meer, het gekleurde meer en de befaamde stikvallei. Maar in de laatste was dien dag weinig werking. De uitstrooming van de giftige gassen uit den bodem was zoo gering, dat ze haast geen vlieg kwaad gedaan zou hebben. Althans, van de als proefobjecten meegenomen dieren gedroeg zich geen enkel als een muis onder een luchtpomp. De stikvallei wilde zich den hoogen bezoeker al evenmin openbaren als de groote geijser op IJsland het eenmaal den koning van Denemarken gedaan had, toen dia Z. M. vergeefs drie dagen lang liet wachten op eene eruptie van heetwater.

De beroemde tempelruïne Boroboedoer, de grootste en belangrijkste van heel Ned. Indië, en den tempel van Mendoet mocht men niet vergeten. Bij dezen laatste werd een album achtergelaten met de handteekeningen van den prins en zijne reisgenooten, 't zou de herinnering bewaren aan zijn bezoek — en wellicht mede de begeerigheid prikkelen van latere autografen-verzamelaars.

Ambarawa, de militaire kolonie, was nu niet ver meer. Ook daar was men, evenals te Soerabaja, bezig met het zoo gewichtige vraagstuk der defensie op te lossen, ook daar bouwde de genie eene (niet zeer geniale) vesting, en met den doop dier stichting had men gewacht op de komst van den prins. Aan hem de keuze van een naam; hij bedacht zijn grootvader, den regeerenden koning van Nederland. Voortaan zou dit voor-naamste fort van Java *Willem I* heeten.

Wellicht ontging het toen aan den critischen blik van den zeeofficier met hoe weinig schraanderheid de situatie van deze versterking te midden van een vulkanischen dalketel, en met

domineerende hoogten van rondom, was uitgekozen; hoe ook hier weder met de millioenen gemorst was. Sedert zouden menigvuldig-ziekten en verwoestende aardbevingen het beleid der toenmalige regeeringsmannen nog meer desavoueren. Reeds de generaal Von Gagern sprak als zijne meening uit, dat dit groote bolwerk niet houdbaar zou blijken tegen een buitenlandschen vijand, en latere oorlogen zouden bewijzen hoe weinig eene in de vlakte gelegen vesting vermag tegen het getrokken geschut, op de haar bestrijkende hoogten geplant. Doch ten tijde van prins Hendrik meende men met deze fortificatie een Vauban of Coehoorn op zijde gestreefd te hebben, en een centrale hoofdversterking gesticht, die wel hooften zou wanneer nog eens weer, gelijk in 1811, een Engelsch leger Java kwam veroveren.

Over Salatiga werd de reis voortgezet naar Semarang, en hier vond men alweer een fort in aanbouw, evenals dat te Ambarawa aan een moeras grenzende. Strategisch was dit een voordeel, maar uit een sanitair oogpunt een groot nadeel. De lijsten van het militaire hospitaal zouden er spoedig van getuigen. Op een naam behoefde Z. H. zich niet lang te bedenken. Op zijn grootvader volgde in de dynastie zijn vader, toenmaals nog geen Willem II geworden; van daar dat deze citadel met haar nog onbestorven metselwerk gedoopt werd *Prins van Oranje*.

Overal, op zijne reis door het binnenland, had de prins voor zich en de zijnen onbekrompen onthaal gevonden; daarvoor zorgden de kwartiermakers. Soms zag hij zich gehuisvest in een dier vorstelijke residentswoningen, die nog uit den ouden tijd dagteekenden, toen men ruime beschikking had over heereendienstplichtigen en over 's lands gelden. En de hoofdamtbanen, welke hem daar ontvingen, behoorden ook niet meer tot die uit de rijen des volks voortgekomen Zondagskinderen, welke zich beter verstonden op de inlandsche huishouding dan op de kunst van recipieeren. Van een hunner werd verhaald dat hij eens een reizenden gouverneur-generaal bij zich te gast had, en zich toen over de niet zeer vlotte bediening aan tafel verontschuldigde met de woorden:

„Uwe Excellentie moge mij dit ten goede houden. Mijne bedienden zijn altijd verlegen wanneer er vreemd volk in huis is.“

Te Samarang logeerde Z. H. in de spacieuse en royale woning, die vroeger betrokken was door de gouverneurs van Java's Noord-Oostkust. Doch hij hield zich hier slechts kort op. Langs de noordkust reisde hij naar Cheribon, en van daar naar de Preanger. Hier ademde men in zuiverder dampkring dan de zware en zweele lucht van de steden aan het strand, waar de moerasdampen, de stofwolken en de muskieten inzonderheid den vreemdeling het verblijf onaangenaam maakten. Twee bekende en schoone meren werden bezocht, telaga Bodas en telaga Bagendit, waarbij aan de oevers van het laatste eene jachtpartij werd gehouden. Op de hoofdplaats Bandoeng werd twee dagen vertoefd, mede ten einde in den omtrek eene hertenjacht te kunnen bijwonen, van welke men intusschen bijkans *bredouille* thuis kwam. Tjandjoer en Tjipanas, 't laatste met een soort van bergvilla te midden van een grooten kweektuin, waren de laatste pleisterplaatsen. Z. H. kon zich hier te goed doen aan sijne Europeesche groenten, gelijk ze (destijds) elders op Java ontbraken. De grond en het bergklimaat van Tjipanas, zoomede van het naburige Tjiseroa, leenden zich uitnemend voor die cultuur; reeds vroegere gouverneurs-generaal bekwamen uit deze hooggelegen oorden de vruchten en de groenten voor hunne hofhouding te Buitenzorg en Batavia, Yereimas van Riemsdijk b. v., die omstreeks het jaar 1776 aan zijn zoon te Haarlem schreef:

„Sicero (Tjiseroa) is dicht bij de hooge bergen, alwaar het 's morgens en 's avonds zoo koud is als in 't vaderland in den herfsttijd; die landen zijn extraordinaar vruchtbaar, het gras groeyt daar als in Nederland, zoo mede alderhande kruyden en groenten, selderye, andivie, kool in soort excepto blomkool, snyboonen, peulen, witte boonen, grauwe erwten, aardappelen en alderhande vrugten als soetappelen, citroenen, pompelmoessen, enz., en bloemen in menigte, daaronder witte leliën, angelieren en roosen van welke laatsten op

Sicero hooge heyningen zijn, daar men van verre de reuk af heeft."

Uit deze hooge sferen daalde de prins thans af naar het strand; ongeveer zes maanden nadat hij vertrokken was zat hij weer in de Fransche Opera te Batavia. 't Was een „doortrekkende" opera en die (want groote verscheidenheid van openbare vermakelijkheden bezat de hoofdstad juist niet) ook wel bezocht werd door lieden, met wier kennis van de taal van Racine en Molière het droevig gesteld was. 't Werd van een dezer verteld dat hij in den Franschen kleermakerswinkel van Oger Frères was gekomen met de vraag aan den oppasser of hij meneer Oger kon spreken? En toen hij ten antwoord ontving dat deze niet thuis was, hervatte de bezoeker rustig:

„Panggil sadja toewan Frères (roep dan meneer Frères maar!)"

De prins was nog te Batavia toen op 24 Aug. 1837 's konings verjaardag werd gevierd. Meermalen had men op dien dag de parade en de audientie bij den gouverneur-generaal door hooggeplaatste personen zien bijwonen, maar een lid van het regeerend stamhuis, een prins van den bloede — dat mocht met een krijtje aan den balk! Wellicht ontsnapte het bij deze gelegenheid niet aan zijne aandacht, dat er op zoo'n dag onder de mindere militairen verscheidenen waren die „den prins gesproken hadden", en wier vreugde over de verjaring van Z. M. eigenlijk varkensvreugde was. Een reiziger verhaalde dat hij, eene samenscholing van inlanders bij een sloot bemerkende, derwaarts was gegaan en toen een beschonken Europeesch fuselier in groot tenue op den kant zag liggen. Zeeven had men hem er uit gehaald; de man was „lijk." Toelichtend zei een sinjo naast hem in gebrekkig Hollandsch:

„Maar dat is niets, meneer! geen dooje lijs, maar ten minste slechts stom bezopen!"

In de weinige dagen vóór het vertrek van Java moest de jonge Oranjeprijs nog danig „payer de sa personne". Ook in het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen moest men hem hebben; hij woonde er eene zitting bij, aanvaardde het eerediomaatschap en een volledig exemplaar van de werken des genootschaps. Voorts was er nog eene weer een fort (op Weltevreden) waarvan niet lang geleden de eerste steen gelegd was; het „behaagde" Z. H. deze citadel *Prins Frederik* te doopen.

Nog even ging de prins met den landvoogd mee naar het paleis te Buitenzorg, waar verschillende feestelijkheden zouden plaats hebben. Doch dit viel niet mee. Er was toch in een betrekkelijk korten tijd zooveel gezien en gehoord, zooveel gerost en gereden, zooveel gejaagd, geklommen, gevaren en gebanketteerd, dat Z. K. H. er de gevolgen van ondervond aan hoogstedeszelfs lichaam. Hij was vermoeid; van daar dat de burgerij hem niet zoo vaak meer zag als zij geboopt had.

Kort daarop had het afscheidsdiner plaats, het „scheymaal" gelijk men onder de O. I. Compagnie zeide. De heildronken kenmerkten zich weer door die hoogdravende banaliteit, welke men bij eene gelegenheid als deze verwachten kan, en met een effen gezicht verzekerde de feestredenaar „dat de geliefde prins den gevaarvollen en moeilijken tocht in het belang van Nederland en Nederlandsch-Indië getrotseerd heeft."

Denkelijk zal er wel iets dergelijks gezegd worden bij een eventueel snoepreisje (meer is de tegenwoordige overtocht naar Indië niet) van den gemaal der koningin; en dat reeds vóór zijn vertrek. Nederland is steeds een dankbare kweekbodem geweest voor eene bijzondere soort van serviliteit, de Oranje-serviliteit, welke culmineert in de half beklagelijke, half lachwekkende figuur van een bekenden chauvinist te Amsterdam. En welk een gejuich zal er dan zijn bij het Alg. Ned. Verbond! De Indische groep daarvan acht het frischweg overbodig om er nog over uit te weiden, of het oogenblik is daar waarop zoo'n bezoek „de meest zegenrijke gevolgen" zal hebben.

Kan hebben — ware intusschen juister. Het is op verre na niet zeker dat de zaak die gevolgen ook hebben zal; de voorbeelden van andere reizende prins en kroonprins zijn ten dezen leerzaam. Eene versterking der banden met het Oranjehuis, gesteld dat daaraan dringende behoefte bestaat, zal misschien, en voor het oogenblik, wel bereikt worden. Maar *après*? Het zou een voordeeltje voor de kolonie

kunnen zijn wanneer Z. H. eene ernstige studie van de koloniale zaak maakte, en die in Nederland bleef voorstaan. Indië, dat in de Staten Generaal niet vertegenwoordigd is, heeft daar en in den Raad van State wel een goeden kampioen van noode. Maar of Z. H. bij zijn (bij wijze van spreken) ontelbare beschermheerschappen, zijne vele Duitse reizen, zijne wetenschapsvergaderingen, reboisatie-proeven, heide-ontgioningen, hazen- en snippenjachten . . . laat ons vooral de jacht niet vergeten! — de gelegenheid en de genegenheid zal vinden om als zoo'n kampioen op te treden; of gelijk zijn oudere naamgenoot als promotor van nationale ondernemingen — „de tyt sal 't leeren", zeiden ook daarvan onze voorouders.

Slechts mannen als Wolter Robert baron van Hoëvell brengen de kolonie voort; geen van de eene feestelijkheid naar de andere reizende Koninklijke Hoogheden.

GABRIEL.

Hollandsche literatuur.

Het stijllooflijke Bruidspaar, roman uit den tijd van de O. I. Compagnie door Maurits Wagevoort. Uitgave van L. J. Veen te Amsterdam.

Men kan dit boek van Maurits Wagevoort op twee verschillende wijzen bekijken — en dan ook licht tot twee verschillende conclusies komen — en wel als „roman", als zuiver voortbrengsel van letterkundige kunst in de eerste, als bijdrage tot de kennis van de vestiging der Nederlanders in den Oost, bijzonderlijk aan de Koromendelsche kusten, in de tweede plaats. Het op de eerste wijze beschouwend zal men het boek niet zoo bijzonder, op de tweede wijze het daarentegen wel waardeeren.

Laat ons, voor we verder oordeelen en verdere beschouwing geven, de slotpagina van het boek even overschrijven, we weten dan meteen de aanleiding tot het geheele werk en krijgen een sleutel tot den alloop, die, helaas, in het verloop der gebeurtenissen niet te vinden is.

„In het midden van de kleine begraafplaats, het eenige wat nu nog over is van den Tuyn der Edele Oost-Indische Compagnie, in de nabijheid van het „Hollandersdorp" — Wolandapalan — op eenigen afstand van het tegenwoordige Mazerlepatnam, wijzen de Engelschen nog het „Graf der verloofden" aan. „The lovers grave", noemen ze het in hun taal, en zij zorgen er voor, dat de onnadenkende inwoners van het dorp geen koolstronken en afval over het muurtje werpen, dat sinds eenige jaren om het doodenhofje gebouwd is.

De begraafplaats moet weleer grooter geweest zijn. Ook heeft de verwoestende menschheid in oorlog en baldadigheid al vernield wat aan statige koepels, obelisk en gedenkzuilen boven de graven was opgebouwd. Daar liggen de grauwe grafzerken door geen grassprietje zelfs gestreeld, want het is nog altijd heet en dor aan deze kust. De Engelschen komen nu soms en zeggen met iets weeks in de stem „here is the lovers grave": het graf der verloofden.

Dan lezen zij het Latijnsche opschrift dat Daan Havart in zijn *Ovidius* zoo toepasselijk heeft gevonden *Quodque rogis super est, ana requiescat in urna*. Wat zijn grafschrift betreft, deze zes regels zijn voor hen zinledige klanken. „Dubbel-Hollandsch" noemen zij het, waarmee zij erkennen er geen woord van te snappen. Jammer voor den dichter die er, ten koste van zooveel lampolie, zoozeer zijn best op heeft gedaan:

„Een vrijer en een maagd, bedekt dees eene steen,
Haar beïjder meening was van twee te worden een,
Maar de overwreede dood beleitte dat vergeven,
Eerst gaf den Briel het op, en toen werd Kruijff een lijk,
Haar lijven rotten hier, maar in des hemels rijk,
Zal God de zielen van die twee gelieven paren.

Al dit leven is nu onzichtbaar geworden in dat andere leven, dat Dood wordt genoemd. Slechts de zerk op het graf der Verloofden spreekt in Daan's poëzie van de Edele Compagnie,

groot als de wereld, en van het bijna onmerkbaar kleine menschenlot in haar dienst van twee menschenkinderen, wier liefde, helaas, niet bestemd was hen gelukkig te maken.

Maar dit is iets zoo gewoons, dat de lezer of lezeres, die deze geschiedenis tot het einde heeft willen volgen den dank verdient van den schrijver."

Tot zoover. En met de aanhaling van dit slotwoord pakken wij den schrijver meteen in zijn „nederigheid" want hij meent natuurlijk — en hoezeer terecht — iets anders dan hij zegt, hij is er immers, als wij allen, van overtuigd, dat het leven van twee menschen iets heel bijzonders en belangrijks en spannends kan zijn, niet meer en niet anders dan het leven van twee „gewone" menschen, wier liefde niet bestemd was hen gelukkig te maken."

Wie denkt dan niet onwillekeurig aan Romeo en aan Julia en aan dat andere „lovers grave" dat Engelschen elkander aanwijzen te Verona? Las men ooit dieper en aangrijpender verhaal dan dat verhaal van twee gewone menschen, wier liefde niet bestemd was hen gelukkig te maken? En als ik dan vraag, waarom de liefdesgeschiedenis van Jan Kruijff en Kaatje van den Briel niet alleen geenszins aangrijpend en diep, doch daarentegen zeer beslist de zwakke steel van het heele werk is, dan kan men niet volstaan met antwoorden: „de vergelijking is onbillijk, Wagenvoort is geen Shakespeare" — neen dan zal men tot de erkenning moeten komen, dat Wagenvoort zich geen rekenschap heeft gegeven van wat noodig is om ons belangstelling in te boezemen voor een geval van twee menschen, *wier liefde niet bestemd was, hen gelukkig te maken.*

Wat daartoe dan noodig ware? Niet zozeer een bijzonder uitgewerkte karakteristiek der twee personen, waardoor ze althans eenigszins zich onderscheiden, eenigszins wezenlijk — niet door vertelde feiten — op den voorgrond treden —, maar wel een innige geroerdheid en gehoffenheid, een huiver tegenover de tragedie der liefde in het gemoed van den schrijver, iets althans van dat groote, dat volgend, Shakespeare's werk tot zoo iets teeders en tegelijkertijd ontzaglijks heeft gemaakt.

Er is bijna niets moeilijkers dan te schrijven over twee menschenkinderen, wier liefde niet bestemd was hen gelukkig te maken —, omdat de „feiten" er gewoonlijk aan den buitenkant zoo onbelangrijk en futiel — ook hier — uitzien en alles uit het meetrillend gemoed van den auteur moet komen. Neen, het is voorwaar niet met dit geschiedenisje, dat Wagenvoort onze belangstelling gaande houdt — ik weet zelfs niet of hij het doet; de beoordeelaar, die de boeken plichtmatig uitleest, kan zich niet altijd en niet dadelijk voorstellen, of hij dit al dan niet als lezer zou hebben gedaan — met dit geschiedenisje, welks afloop ons eerst ontstemt en verbaast — omdat ook de titel *het stijfhoofdige Bruidspaar* ganschelijk niet met een tragedie van lijden en sterven in overeenstemming is en evenmin de toon — en daarna doet glimlachen, als we zien, dat dit alles zoo geschiedt en zoo geschikt is, en in-elkaar-gezet omdat hij nu eenmaal van die grafzerk is uitgegaan, die hem eigenlijk zoo weinig trof, dat heele verhaal dat „in mineur" had moeten staan, bij ongeluk „in majeur" staat.

En die forsche, op zich zelf wel aangename, zij het ook hier en daar wat geforceerde toon, waarin de schrijver almeê den forschen, kloeken, stoeren geest van den tijd, waarin hij ons binnenleidt, heeft willen kenschetsen, is met het verhaal — voor zoover het buiten de harmoyante historie van Kaatje en Johannes valt — heel wel in overeenstemming. Er sterven er meer in dit boek; een vroolijke kwant, die erop uitrok om bij vrienden in het binnenland, enkele dagreizen ver, het oudejaar te vieren en geveld wordt wordt door de kwade koortsen van dat moerassige, pestilente land —, en zie, hoe goed voegt hier de losse, klooke toon, Wil het niet zeggen, dat daar niet gekermd wordt om een doodsgeschiedenis, dat elkeen weet wat hij waagt en hoe bedreigd zijn kansje is, om „in bonis" naar patria te trekken, als hij langgenoeg de Edele Compagnie (en zichzelf) heeft gediend? Zoo is in het overeenstemming met wat wij ons van die gouden tijden voorstellen: durf en koenen moed in den tegenslag, die voorzeker bij dat gewaagde kampen tegen hitte en ziekte, moerasdampen pestwalm, niet ontbrak —, maar over alles heen de opgewektheid, de blijde trots, die 't

leven elastisch en hooggestemd hield, om Holland's gouden roem en de eigen overvloed, de eigen kracht, de eigen durf, die mogelijk maakte dat de inwoner van 't kleine land Engelschman en Portugees verjoeg van waar hij heerschte en zelf ging zitten in het warme nest — onverdrijfbaar.

Zie, dat is de verdienste van het boek, dat die geest van moed, tot overmoed toe, maar zonder snorkerij, er zoo wel inzit. En nog iets meer, ook de stemming van die dagen, zooals het heden ze aanvoelt, de geest des tijds in zijn geheel.

Studie van feiten en gebeurtenissen heeft Wagenvoort ongetwijfeld voor zijn boek gemaakt —, en al is dat nu voor een beoordeelaar slechts een verdienste van den tweeden rang, wanneer men begint met een auteur te verwijten, dat hij ditmaal als kunstenaar heeft gefaald, dan moet men hem ook verder de eer geven, die hem toekomt. De verhoudingen, van het „opperhoofd" tot zijn ondergeschikten, van de factorij tot de binnenlandsche vorsten, met wie ze te maken en die ze tot vriend te houden heeft, hoe ze over en weer feesten geven en naar feesten gaan, geschenken uitdeelen en ontvangen, de verhouding van diezelfde factorij tot de vertegenwoordigers der andere — Engelsche, Deensche — compagnieën, dit alles kent de heer Wagenvoort en weet hij ons te doen kennen, zonder dat zijn toon — daar is de roman-vorm goed voor — ooit een schoolmeesterlijken klank krijgt, of zonder dat de feiten al te zeer naar boeken en folianten rieken, waaraan ze toch zijn ontleend.

En het is ook wel aardig, in die zachte suggestie dat we nu luisteren naar iemand die er zelf bij geweest is — want zoover weet Wagenvoort ons dan toch maar te brengen — eens te vernemen, hoe opperbest de heeren — wier zoete winstjes de grondslag werden van menig Hollandsch familie-kapitaal — hun eigen belang en dat van de Edele Compagnie wisten te verbinden, en hoe natuurlijk en billijk elkeen dat vond. — „Zoo tijden, zoo zeden" zeggen we nu, en trekken den neus op, niet-waar —? als het maar niet te grof en te openlijk geschiedde en vooral als er maar geen geharrewar van kwam, en hoe ze zelfs toen, in die royale tijden, in patria al op bezuiniging uit waren, het opperhoofd zijn „tafelgeld" van honderd dertig ducaten wilden afnemen, en de factorij beknibbelen op het aantal manschappen, blank en bruin — en hoe ze toen al, veilig uit de vuist, en feitelijk met 't heft in handen, mopperden, deden wat ze wilden, en constateerden, dat „de soep nooit zoo heet wordt gegeten, als ze wordt opgesciept..."

Dit alles te lezen — en van nog veel meer, dat ik niet allemaal vermelden kan — geeft waarlijk zooveel genoeg en zooveel nut, dat het de moeite van het lezen en de kosten van het aanschaffen zeker loont.

CARRY VAN BRUGGES.

De bandjir in 't Singosarische.

Het had den 21en en 22en Februari boven in 't Ardjoenogeberte zwaar geregend. Tengevolge hiervan was de in dit gebergte ontspringende kali Klampok zeer gezwollen. De massa van het van boven afstroomende regenwater nam ten laatste zoo toe, dat de vrij smalle Klampok-rivier Zondagmiddag 23 Februari om 2 uur plotseling met kracht buiten haar oevers trad. In 't district Karanglo werden de desa's Mondoroko en Singosari benevens een vrij groot gedeelte van den grooten verkeersweg Lawang-Malang, waarlangs ook de lijn der Malangstoomtram-maatschappij gaat, en een klein stuk van den staatsspoorweg overstroomd. Volgens het door den wedono van Singosari aan den regent te Malang ingediende rapport stond het water op sommige laag gelegen plaatsen o. m. op den grooten weg tusschen Blimbing en Singosari 1½ meter hoog. Gelukkig zakte het water spoedig weg, maar toch duurde het nog tot Maandagmiddag alvorens het overal was verdwenen.

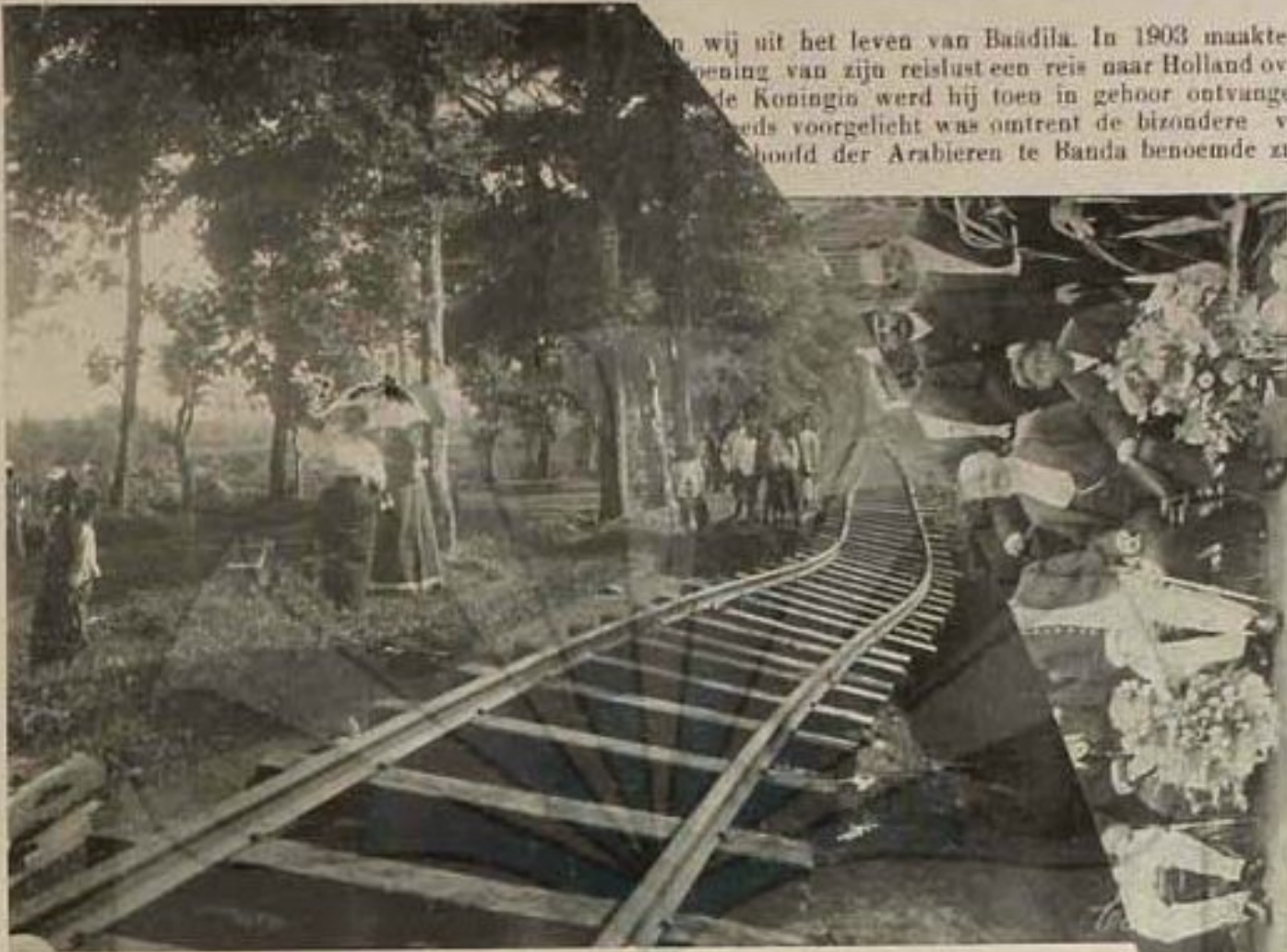
De bandjir schijnt zich met vreeselijke kracht een doortocht te hebben gebaad; de brug der irrigatiewerken bij de desa Klampok benevens een dam werden weggespoeld. De rails

VERBOGEN RAILS VAN DE BAAN DER MALANG-STOOMTRAM.

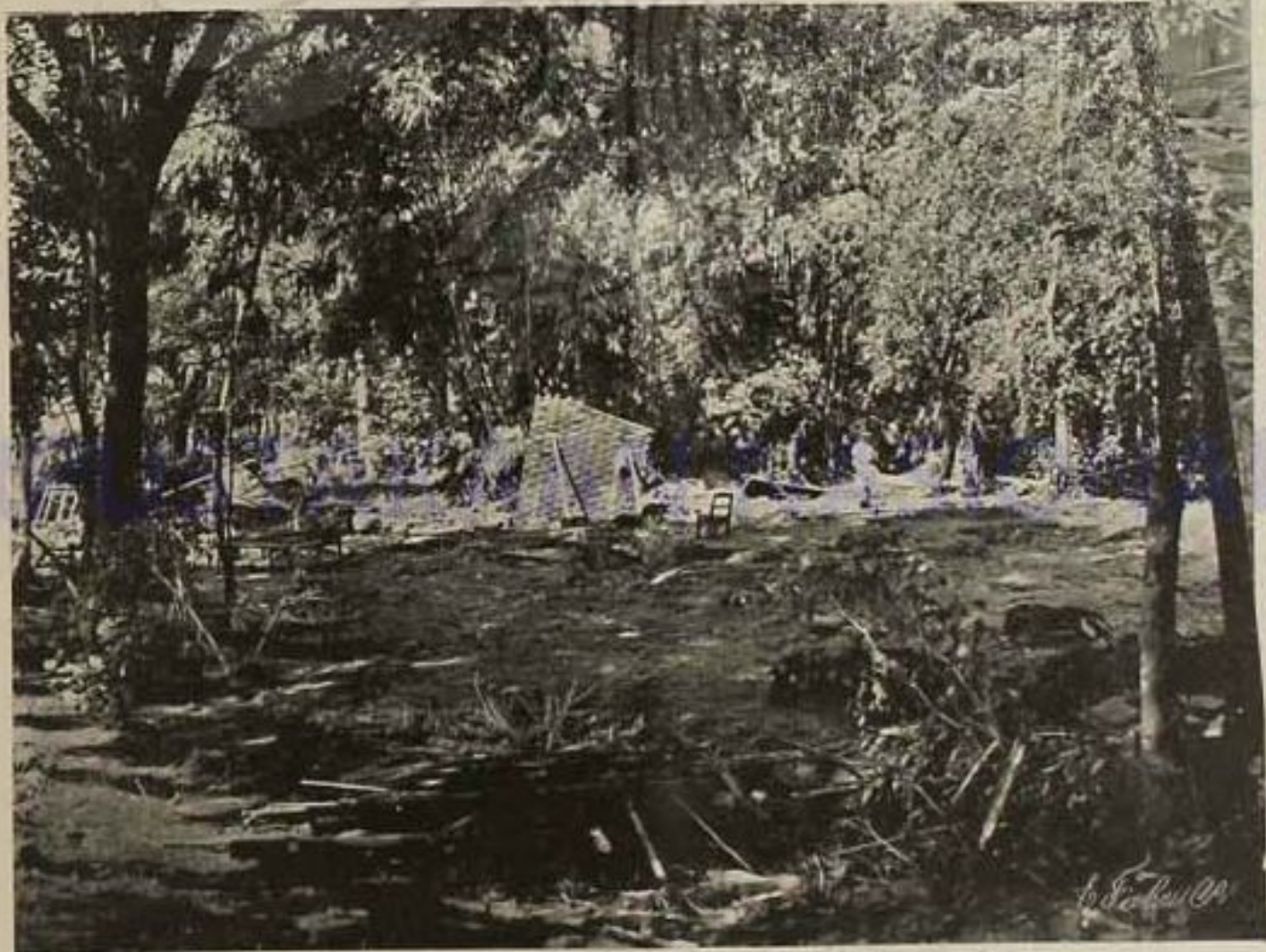
GEDELTIELIJK VERNIELDE WONING VAN EEN DOGGART-VERHUURDER.

BESCHADIGDE BAAN MALANGTRAM.

van de tram en de dwarsliggers werden geheel losgewerkt en lagen over den grond verspreid. Het tramverkeer moest daar door worden stop gezet. Van geluk mag worden gesproken dat

er geen kunstwerken werden vernield. De staatspoorlijn bij de halte onder; een wonder mag het heeten dat

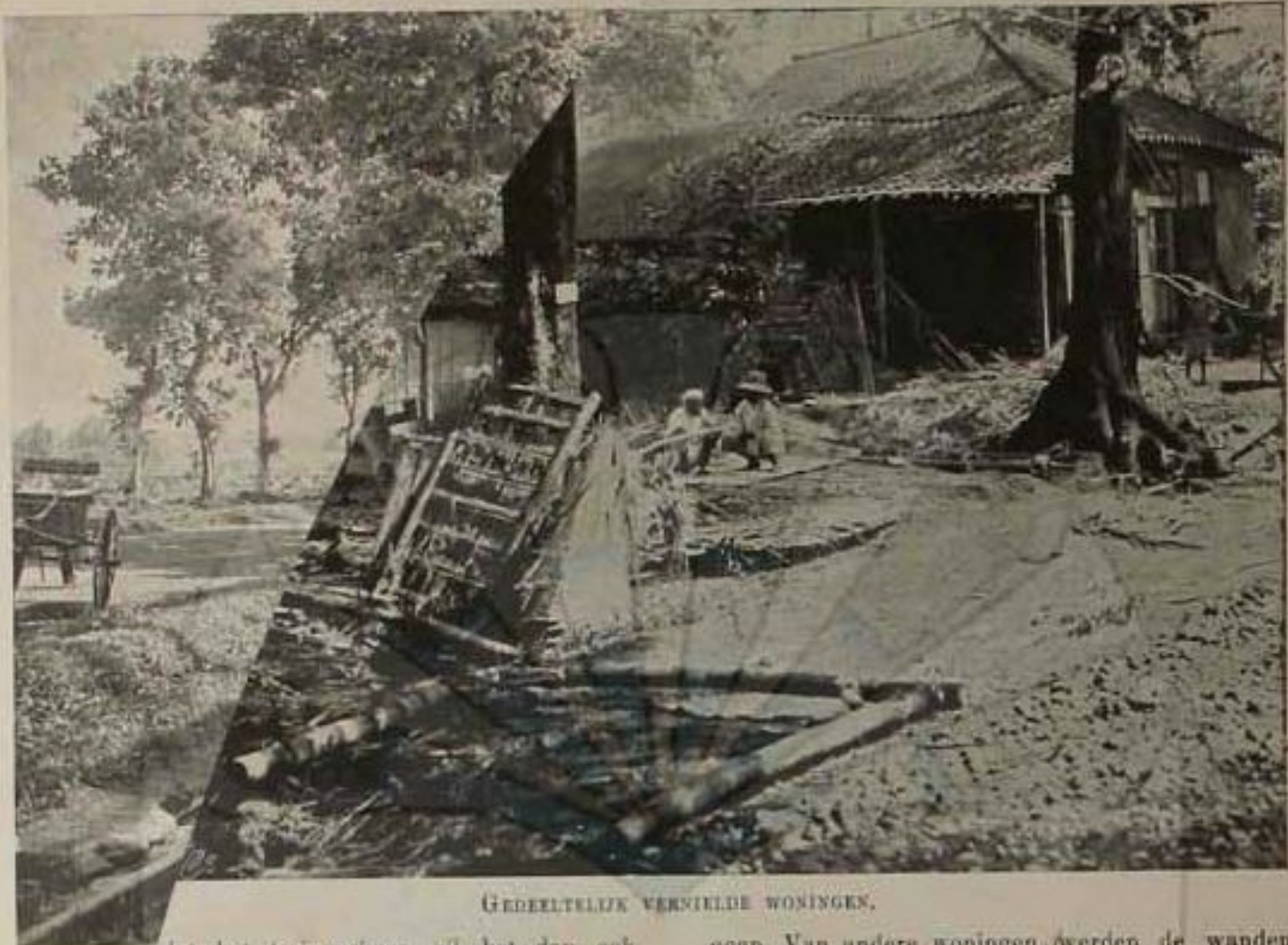

PLAATS WAAR EEN WEGGESPOELD HUIS GESTAAN HEEFT.

DE PLECHTIGE UITRIJKING VAN DE GOUDEN STEER VAN TROUWEN VERDIENSTEN AAN DEN LUTENANT DER ARABIËREN TE BANDA SEKH SAID BEN ABDULLAH BAADILA.

... wij uit het leven van Baadila. In 1903 maakte hij ter opening van zijn reislust een reis naar Holland over Siberië. De Koningin werd hij toen in gehoor ontvangen en daar reeds voorgelicht was omtrent de bijzondere verdiensten van Baadila, de hoofd der Arabieren te Banda benoemde zij hem tot

ing van
quari jl.
ot was,
tussen

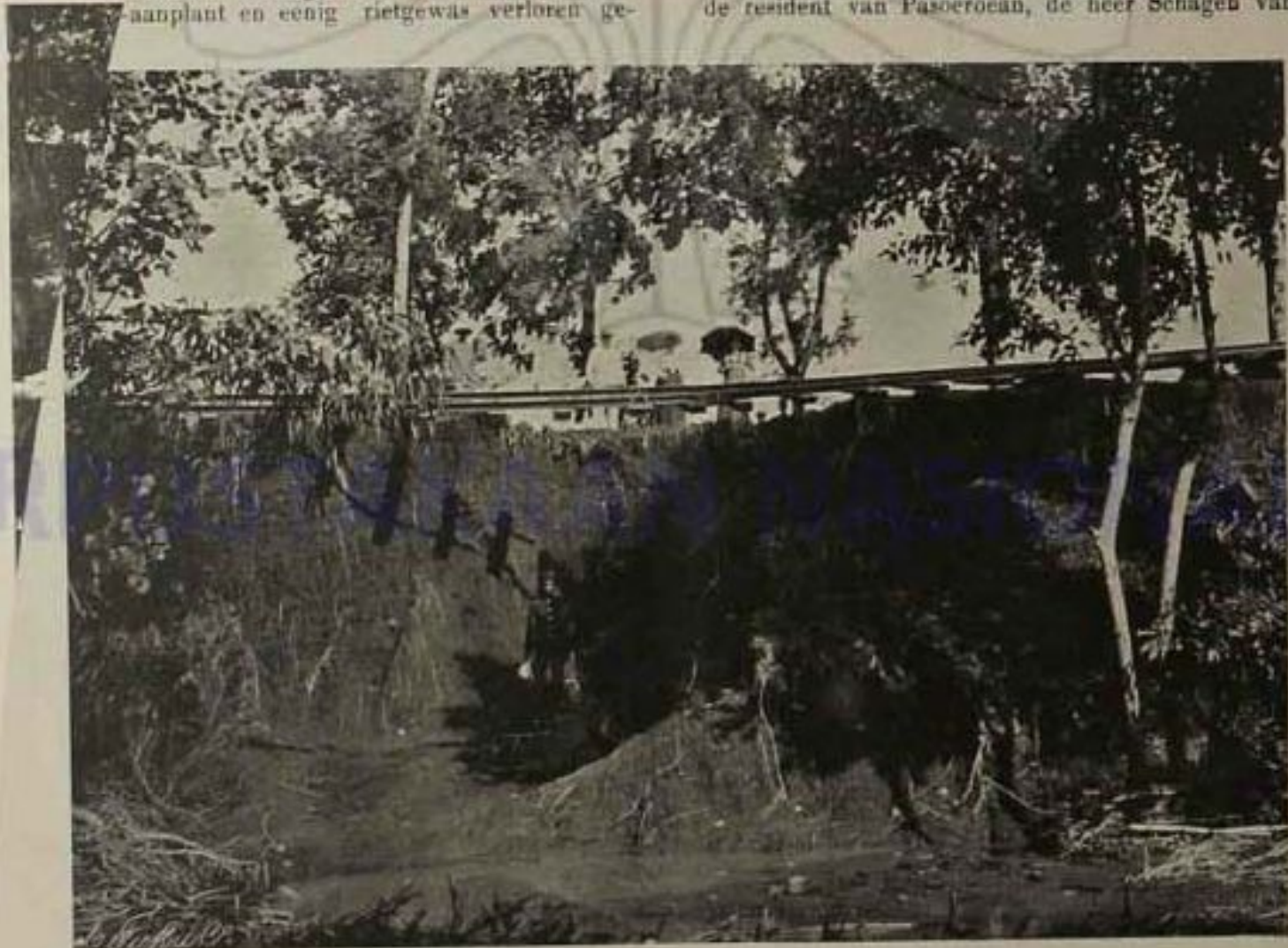

GEDEELTELIJK VERNIETIGDE WONINGEN.

dat het treinverkeer, zij het dan ook
stoord kon plaats hebben.
De heft van het water het meest te lijden
achtstal woningen en twee karbouwen is
aanplant en eenig rietgewas verloren ge-

gaan. Van andere woningen werden de wanden weggerukt,
doch bleven de palen en het dak staan. Menschenlevens gingen
niet verloren.

Het toeval wilde, dat op den middag van de overstroming
de resident van Pasoeroean, de heer Schagen van Soelen, per

IN DE LUCHT HANGENDE BAILS VAN DE TRAMBAAN.

auto reizende van Malang naar Pasoeroean, ter hoogte van Mondoroko door het aanstroomende water werd overvallen. Ruim een half uur heeft de resident moeten wachten alvorens hij zijn reis met de half drijvende en half rijdende auto kon vervolgen.

Maandagmorgen den 24sten Februari was nergens meer water te zien, doch de streek droeg nog duidelijk de sporen van de verwoesting. Overal lag de modder voeten dik en een groote hoeveelheid takken en blaren.

Van bestuurswege is sedert alles wat mogelijk was gedaan ten einde de gevolgen der inundatie zoo spoedig mogelijk weg te nemen.

De Malangtram heeft de beschadigde baan reeds hersteld; de storing in den treinenloop heeft slechts enkele dagen geduurd. Met het herstellen der weggespoelde irrigatiebrug en van den vernielden dam zal het nog een tijdje duren.

De bandjir in het Singosarische is vergelijkenderwijze gesproken onbeduidend geweest; op de hierbij gaande afbeeldingen kan men zien welke schade zij nochtans heeft aangericht.

De geschiedenis van Java kan getuigen van andere waterfloeden, zooals de pen van Multatuli die vermocht te beschrijven, zonder zich aan overdrijving schuldig te maken.

Zijn gloedvol geschreven opstel: *Wijst mij de plaats waar ik gezaaid heb* geeft een juist beeld van hetgeen een flinke bandjir is.

Zij, die nooit zulk een ramp hebben medegemaakt, kunnen met behulp van de thans gereproduceerde foto's zich eenigszins voorstellen wat het beteekent, wanneer „de beek een rivier is geworden; de rivier een zee; een zee, die alles verwoest, alles verslindt“.

V. D.

De luitenant der Arabieren te Banda.

Sech Said bin Abdullah Baadila, de luitenant der Arabieren te Banda is niet alleen een in de Molukken zeer bekende persoonlijkheid, doch dank zij zijn energie en zijn doorzicht is hij in menig opzicht voor die streken een man van betekenis geweest.

Bij besluit van den resident van Amboina in 1882 tot tijdelijk hoofd zijner natie aangesteld, heeft hij in de sedert verlopen dertig jaren niet alleen getoond een getrouw dienaar van het gouvernement te zijn, waarop het bestuur zich geheel kon verlaten, maar gaf hij ook meermalen blijken van zijn belangloosheid en zijn toewijding en bezat hij in hooge mate initiatief.

Begunstigd door de fortuin was het hem gegeven nieuwe handelsbetrekkingen aan te knopen met minder beschaafde bevolkingsgroepen of rassen in streken van de residenties Amboina en Ternate. De handel is buiten kijf een voertuig van beschaving. Bij de bevolking dier streken ontstond de drang kennis te maken met plaatsen als Ambon en Banda.

Het gevolg dier bezoeken was dat bij de minder beschaafden gaandeweg nieuwe behoeften gevoeld werden; hetgeen den handel ten goede kwam.

Baadila, zooals de luitenant verkort genoemd wordt, is dan ook in zekeren zin pionier geweest. Gedachtig aan de vele diensten door hem bewezen heeft de Indische regering hem onlangs de gouden ster van trouw en verdienste toegekend.

De resident Raedt van Oldenbarnevelt gewaagde niet ten onrechte in zijn rede gebonden bij de plechtige uitreiking van de onderscheiding aan den trouwen en verdienstelijken man dat de naam van Baadila onafscheidelijk is verbonden aan de geschiedenis der laatste decennia van de Molukken.

Behalve dat Baadila handelaar is, bezit hij ook een belangrijke parelvloot. De industrie van de parelvischerij brengt mede vertier en welvaart aan op tal van plaatsen. De verdienste van Baadila, in dit opzicht, zijn organiseerend talent om deze industrie een hooge vlucht te doen nemen kunnen evenmin miskend worden. Voegt men bij dit alles zijn persoonlijke eigenschappen zijn mildheid en gastvrijheid, waardoor hij velen aan zich heeft verplicht, dan is het niet te veel gezegd wanneer men hem een „merkwaardig man“ noemt. Bijzonderheden uit zijn leven slaven dit epitheton. Slechts één bijzonderheid vermeld

den wij uit het leven van Baadila. In 1903 maakte hij ter voldoening van zijn reislust een reis naar Holland over Siberië. Door de Koningin werd hij toen in gehoor ontvangen en daar H. M. reeds voorgelicht was omtrent de bijzondere verdiensten van het hoofd der Arabieren te Banda benoemde zij hem tot

DE PLECHTIGE UITREIKING VAN DE GOUDEN STER VAN TROUW EN VERDIENSTEN AAN DEN LUITENANT DER ARABIËREN TE BANDA SECH SAID BIN ABDULLAH BAADILA.

ridder van de Oranje Nassauorde. Dat bij de uitreiking van de gouden ster van trouw en verdiensten op 16 Januari jl. de belangstelling voor den jubilaris te Banda groot was, behoeft geen betoog.

In bijgaande foto ziet men den jubilaris gezeten tusschen den resident en den assistent-resident van Amboina.

Politieele waakzaamheid.

Bij bijgaand te Batavia genomen kiekje.

Waarlijk, het symbool voor de Indische politie dient te zijn de Gallische haan, die immers de waakzaamheid verbeeldt. De fiere, martiale, ietwat uitdagende houding, het heldere, schrandere oog, het krachtige postuur van den Gallischen haan, men vindt dit alles terug bij den Indischen politie-oppas. Hoe

EEN GEWAFENDE POLITIEAGENT OF WACHT. TE BATAVIA.

schijdenachtig-martiaal weet hij zich niet om een brugleuning te kronkelen op een wijze die een alikruik zou doen barsten van jaloezie; hoe trotsch is niet zijn houding wanneer hij zijn forse gestalte tegen een schutting of boomstam leunt, of wel zijn fragalen maaltijd nuttigt aan een warong. Hoe schittert niet zijn spiedend, van bovenmatige schrandereheid getuigend oog, wanneer hij, zooals op bijgaande foto, zijn wachtdienst vervult. Zoo als hij daar op post is, zou een leger voor hem sidderen, en een aspirant-misdadiger bezwijmen van ontsteltenis.

Hoe steekt hierbij af de politie in andere landen: vlezige, lutlooze, lamelidige kerels, die altijd slapen en in iedere houding slapen kunnen, strootjes rookend, versuaperingen kauwend of lurkend, nooit te vinden als ze noodig zijn, zich op een afstand houdend als er „soesah“ dreigt etc. etc.

Er is in Indië veel dat verbetering behoeft, doch een ieder zal grif erkennen, dat onze inlandsche politie het toppunt van perfectie bereikt heeft.

Wereldnieuws.

DE ZENDING VAN PRINS HOHENLOHE. Het eigenhandig schrijven dat de Keizer van Oostenrijk tot den Czaar heeft gericht, wordt natuurlijk in de internationale pers veel besproken.

En al kent men natuurlijk den woordelijken inhoud van 't schrijven niet, 't ligt toch voor de hand, dat het gaat over het antagonisme tusschen de beide rijken, terzake van de Balkan-crisis.

Men komt der waarheid waarschijnlijk het dichtst nabij, zegt de *Times*, wanneer men het schrijven van den Keizer van Oostenrijk aan den Czaar beschouwt als een poging om de moeilijkheden te boven te komen, waarin de weigering van Oostenrijk om in te gaan op het op 13 Jan. jl. gedane voorstel beide rijken heeft gebracht. Rusland beloofde toen al, de reservisten naar huis te zenden, mits Oostenrijk-Hongarije tot denzelfden maatregel zou overgaan.

Het gevolg van de weigering was, dat Rusland zijn troepenmacht aan de Oostenrijksche grenzen versterkte en dat Oostenrijk eveneens meer troepen aan de grens bijetrook.

Er was reden om van de zending van prins Hohenlohe een gunstig resultaat te verwachten, en dat is dan ook het geval gebleken.

Prins Hohenlohe is militair. Hij kan dus begrijpen van welke overwegingen de Oostenrijksch-Hongaarsche militaire partij is uitgegaan. Hij is verwant met de keizerlijke familie te Wenen en met grootvorstin Wladimir. Hij is zeer gezien aan het Russische hof en zal dus niet meer autoriteit kunnen optreden dan een gewoon diplomaat.

Gottfried Hohenlohe

De animositeit, die steeds grooter is geworden sedert Januari 1900 — toen graaf Aehrenthal, uit wrevel over de sluiting van het Engelsch-Russische verdrag, in één avond den arbeid van elf jaren te niet deed — eischte een geduldige en oplettende behandeling.

De oorzaken van de ontstemming tusschen Rusland en Oostenrijk liggen diep en raken de toekomstige ontwikkeling en tevens de inwendige structuur van beide staten. Niemand ter wereld beselt die moeilijkheden beter dan keizer Franz Joseph en niemand ziet ook helderder de noodzakelijkheid in om uit een politiek, zoowel als een dynastiek oogpunt, het conflict niet te doen vergeren.

Daarom is hij tusschenbeide getreden toen zijn ministers en zijn diplomaten geen uitweg meer wisten. Het feit reeds dat hij daartoe is overgegaan, was een waarborg, dat het gewenschte resultaat zou worden bereikt.

Opmerkelijk is het feit dat men zich in plaats van tot de officieele Russische regeering, tot den Czaar persoonlijk heeft gericht; dit bewijst, dat het bestaan van een „camarilla“ in Rusland, die achter den minister van buitenlandsche zaken om, de buitenlandsche politiek van het land leidt, door de Oostenrijksche regeering thans openlijk wordt erkend.

De St. Petersburgsche correspondent van de *Temps* weet over den brief van keizer Frans Josef aan tsaar Nikolaas het volgende mede te deelen.

De brief is zeer verzoenend van vorm. Hij geeft een uitlegging van de Oostenrijksche politiek dezer laatste maanden en verzekert, dat zij volstrekt niet agressief was jegens Rusland. Men kan dus niet beweren dat het schrijven van den ouden keizer in eenig opzicht de Russische eigenliefde heeft kunnen kwetsen. De keizer steunt de staatkunde zijner diplomatie, maar in den hoffelijksten vorm.

De verzoenende zending van prins Hohenlohe, zoo gaat de

correspondent voort, dient door daden te worden aangevuld. De eerste vier daden kan niets zijn dan een begin van demobilisatie.

Men is hier bereid, met een betoon van verzoening vóór te gaan. Dat geeft het antwoord van den Izaar te verstaan. Dit antwoord behelst niet maar een bloote verwijzing naar de Londensche conferentie maar laat de deur open voor een wisseling van meening tusschen de beide kabinetten over de hangende quaestie. Het Russische gezichtspunt over deze quaesties handhaaft het evenwel.

In het kort, de briefwisseling tusschen de beide souvereinen kan het uitgangspunt worden van een periode van ontspanning tusschen de beide landen.

Zoodanig men uit de telegrammen van 3 dezer weet, is de verhouding tusschen beide rijken verbeterd en zijn zij tot demobilisatie overgegaan.

DE BESCHIETING VAN ADRIANOPOL wordt voortgezet. En met succes, zeggen de berichten uit Sofia.

zeggan, zoolang er nog levensmiddelen en militaire hulpmiddelen zijn. Hoe het daarmee staat is echter niet bekend.

Maar ten slotte is de overgave onvermijdelijk, tenzij de belegerden worden ontzet of kunnen doorbreken.

In Adrianopel wordt Sjoekri-pasja ingesloten door 100.000 man vijandelijke troepen; hij heeft geen troepen genoeg om door de insluitingslinie te kunnen breken. Dat had Bazaine in 1870 in Metz kunnen doen; Sjoekri-pasja is er niet toe in staat.

En op ontzet behoeft hij niet te rekenen.

De toestand van de Turken bij Tsjataldja is niet van dien aard, dat zij tot ontzet van Adrianopel kunnen oprukken. Zelfs de flankaanval, welke Enver-bey van Rodosto uit poogde te ondernemen, was van geen beteekenis. De bondgenooten hebben zich door de opstelling en de bezetting van eenige punten langs de kust van de Marmora-Zee tegen een omtrekking van die zijde beveiligd.

Volgens een telegram uit Dedeagatsch aan de *Kölnische Zeitung*, neemt het aantal vluchtelingen uit Adrianopel meer en meer toe. Er is in en buiten de vesting een soort van ont-

VAN HET OORLOGSTERREIN.

Boven: Turken aan het Derkos-meer. Beneden: Servische infanterie voor Adrianopel.

De belegeringsartillerie is aangevuld met zwaar, verdragend geschut, en daarmee pogen de Boelgaren de Turkse forten plat te schieten en tevens, door 't bombardement van de stad, de bevolking angst aan te jagen en den commandant tot de overgave te noodzaken. Het verzoek van de vreemde consuls, om een neutrale zone aan te wijzen, of hen en de buitenlanders gelegenheid te geven Adrianopel te verlaten, is door de Boelgaarsche regeering afgewezen. Aan niemand wordt meer toegestaan de stad te verlaten, om de ellende, den honger, den angst grooter te maken.

Of dit op Sjoekri-pasja den invloed hebben zal, dien de Boelgaren verwachten, is te betwijfelen. Hij heeft tot dusver een vastberadenheid en volharding getoond, die door medelijken met de inwoners niet aan 't wankelen konden worden gebracht.

Trouwens, een militaire commandant moet zich door andere overwegingen laten leiden. Noch Gneisenau in 1809 in Kolberg, noch Urich in 1870 in Straatsburg, hebben zich door het bombardement van die plaatsen genoodzaakt gezien, ze over te geven. En zoo zal ook Sjoekri-pasja zich door in brand of in puin geschoten huizen en gedooide burgers niet laten weerhouden de stad te verdedigen, zoolang hij kan. Dat wil

vluchtings-organisatie gevormd, waarbij de herders een gewichtige rol spelen. Zij leenen nl. hun dikke mantels aan de vluchtelingen tegen een vergoeding van ongeveer 10 Mark en in deze vernomming gelukt het velen buiten de gevechtlinie te komen. Eenmaal in veiligheid leggen zij de mantels op een afgesproken plaats neer, waar de herders ze weder komen halen. Het schijnt, dat de Turken deze ontvluchting begunstigen.

Hetgeen de vluchtelingen mededeelen, is niet zeer geschikt om een spoedige overgave der vesting te verwachten. Honger lijdt niemand, heet het, er is enkel gebrek aan zout en petroleum. De commandant, Sjoekri pasja, woont in een Grieksch huis en bevindt zich wel; over het algemeen is het aantal zieken klein te noemen. Op bevel van den commandant is een bioscooptheater geopend, dat zich in een vrij druk bezoek mag verheugen. Het aantal films, waarover men beschikt, is evenwel zeer klein.

Hoe groot de aanwezige voorraad levensmiddelen is, valt moeilijk te zeggen. Interessant zijn wel de volgende cijfers over het transport van levensmiddelen van Dedeagatsch naar Adrianopel in de periode van 15 Augustus tot November 19 2: 41.200 Kg. koffie, 278.875 Kg. rijst, 2660 Kg. thee, 2370 Kg.

peper, 7370 Kg. sardines, 6000 Kg. boonen, 25.850 Kg. suiker, 7300 Kg. rozijnen, 47.900 liter petroleum. Deze cijfers hebben, zooals gezegd, slechts betrekking op den laatsten tijd voor de insluiting der stad.

schiereiland Gallipoli publiceert het Grieksche blad *Tachydromos* nadere berichten van ooggetuigen over de gevechten bij Miriofite en Sarkeuj, aan de westkust van de Zee van Marmora. Volgens deze berichten naderden de Boelgaren Dinsdag-

30 ZWAAR BOELGAARSCHE GESCHUT VOOR DE TSJATALIJA-LINIE.

De sterkte van het garnizoen wordt, volgens de te Dedeagatsch aangekomen vluchtelingen op 35 à 40 duizend man geschat. Duitsche instructeurs zijn, volgens hen, niet in de vesting aanwezig, behalve een gewezen Duitsch officier, Wagner genaamd, die thans eerste luitenant in Turkschen dienst is.

morgen (4 Febr.) tegen half 10 Miriofite, dat slechts door enkele gendarmes verdedigd werd. Het wachtschip *Zukof* nam den gouverneur en de andere ambtenaren dadelijk aan boord, en vuurde tegen de heuvels, van welke de Boelgaren, ongeveer 3000 man, afdaalden. Niettegenstaande ernstige

ANATOLISCHE TROEPEN BIJ GALLIPOOL. 31

Een Belgisch artillerist zou echter commandant der vesting-artillerie zijn. De banken in Adrianopel werken evenals voorheen, terwijl de school der Duitsche kolonie in Karagasesch regelmatig bezocht wordt.

Naar het bovenstaande te oordeelen, zou dus de toestand der stad niet zoo wanhopig zijn als over het algemeen geloofd wordt.

DE GEVECHTEN BIJ GALLIPOOL. Omtrent de operaties op het

verliezen drongen de Boelgaren met zes kanonnen de stad binnen, plaatsten deze kanonnen aan de haven, en trachtten het vuur van het Turksche schip te beantwoorden. De Boelgaren werden echter gedwongen, de stad weer te ontruimen. Tegen drie uur verscheen de kruiser *Messoudje* voor Miriofite en schoot anderhalf uur lang op de omliggende heuvels. Intusschen bombardeerde de kruiser *Berk-i-Seret* de Boelgaren, die tegen Sarkeuj oprukten.

Te Constantinopel kwamen Donderdagochtend (6 Febr.) aan boord van een stoomschip aan den Oostenrijkschen Lloyd meer dan honderd Turksche vluchtelingen uit Gallipoli aan, meest vrouwen en kinderen. De vluchtelingen berichtten, dat de Turken Woensdagochtend (5 Febr.) vroeg bij Kavah ten noordwesten van Gallipoli twee Boelgaarse stellingen hadden ingenomen. Toch vreesde men te Gallipoli, dat het den Boelgaren gelukken zou deze stad te nemen of althans zoo dicht te naderen, dat de Turksche schepen zelf de stad zouden moeten bombarderen, welke vrees later niet ongegrond is gebleken. De gouverneur van Gallipoli zond de vrouwen en kinderen

gens dat bericht, dien dag niet minder dan 15.000 man verloren hebben.

EEN SERVISCH OORLOGSBRIEFKAART. De Balkanstaten, welke in hun strijd tegen de Turken zoo vaak gezegevierd hebben, hebben een zoodanig nationaliteitsgevoel aan den dag gelegd dat de buitenstaander onwillekeurig moet glimlachen. Vooral hebben de Serviërs in de laatste weken getoond op dat gebied uit te munten; de overwinningen behaald op de Turken schijnen hun 't hoofd op hol gebracht te hebben.

De agitatie onder de Serviërs, die in 't buitenland wonen, voor-

EEN SERVISCH OORLOGSBRIEFKAART.

naar Constantinopel omdat hij dit onheil verwachtte.

De correspondent der *Lokal Anzeiger* te Sofia vernam over de Turksche nederlaag bij Gallipoli de volgende bijzonderheden: Niet de Boelgaren, doch de Turken zijn aanvallend opgetreden en deden een aanval op de stellingen aan de Kavah-rivier. Terwijl de Boelgaarse cavalerie den vijand aan de Zee van Marmora observeerde, om een eventueele landing van Turksche troepen te verhinderen, wierp de infanterie de vijandelijke artillerie terug. Deze retireerde aanvankelijk in goede orde, maar toen Boelgaren met de artillerie aan de spits, de vervolging met kracht doorzetten, veranderde de Turksche terugtocht in een panische vlucht. De Boelgaarse cavalerie zou den vluchtelingen buitengewoon groote verliezen hebben toegebracht. De Turken moeten, vol-

namelijk in Oostenrijk-Hongarije werkt met hoogdruk en met middelen, die komisch aandoen. Hiertoe behoort ook een serie politieke briefkaarten, waarvan we 't glansstuk hierbij reproduceeren.

Een beeld van een slagveld uit den tijd van Napoleon, met de gestalte van den grooten veldheer op den achtergrond moet dienen, om 't gevoel van trots der Serviërs te vleien...

Om dit te bereiken heeft men den Servischen kroonprins, te paard gezeten, op den voorgrond afgebeeld en wordt hij dus geheel en al in parallel gebracht met den grooten keizer.

Napoleon en de Servische kroonprins als veldheeren van gelijke grootte...

Is 't niet om te glimlachen?

P. F.

Kiekjes uit de rechtszaal.

Beklaagde was een man nog in de kracht van zijn leven, ongeveer 55 jaar oud, maar gebogen en geheel vergrijsd en met een zorgelijken trek op het gelaat. Hij was timmerman van zijn ambacht.

Reeds op jongen leeftijd was hij getrouwd en zag zijn huwelijk gezegend met een flinken zoon, een aardigen krullebol, die met zijn pientere oogen dapper de wereld in keek.

Wat eene vreugde gaf het, toen hij zijn eerste woorden sprak en zijn eerste passen deed! Wat een flinke jongen was het; daar zouden de ouders vreugde van beleven! Er zat echter in den jongen een wilde natuur en allerlei ondeugende streken haalde hij uit.

„Zoo was ik vroeger ook”, zei vader vergoelijkend en moeder vond, dat een gezonde Hollandsche jongen ondeugend moest zijn, wilde er later een flinke man uit groeien; de streken zou hij wel kwijtraken en zijn flinkheid behouden om zich manhaftig door het leven heen te slaan!

Edoeh, het werd hoe langer hoe erger met den jongen. Op school wilde hij niet leeren en thuis was hij niet te regeren. Op zijn tiende jaar reeds was hij de schrik van het dorp en men zag de dorpsjeugd ongaarne met hem omgaan. Menigvuldig werd over hem geklaagd; hij kreeg een ferm pak slaag, als hij het te bout had gemaakt, maar het hielp niet; vader en moeder hadden verdriet van den knaap.

Op zijn veertiende jaar liep hij weg uit de ouderlijke woning en op het dorp hoorde men niets meer van hem, totdat men op eenen goeden dag vernam, dat hij als fuselier diende in den Oost.

Hij had voor zes jaren geteekend en twee jaar wegens diefstal in de gevangenis gezeten; tenslotte werd hij uit den militairen dienst verwijderd.

En zoo zag men hem op het dorp terug als weggejaagd militair, een heele baas in 't vloeken, drinken en vechten, maar werken, neen, daar hield hij niet van. Vader wou den jongen niet zien, omdat hij hun naam schande had aangedaan. Hij kwam dan ook alleen maar thuis, als hij vader op zijn werk wist en moeder stopte hem dan geld toe.

En zoo leefden ze voort de oudjes, grijs en oud vóór hun tijd, steeds in angst over hun kind.

Maanden lang hoorden zij niets van hem tot hij op eenen goeden avond flink aangeschoten thuishkwam. Geld had hij noodig, geld om te drinken, en dat eischte hij op hoogen toon van zijne moeder, Vader, wit van drift, toen hij zijn ontaarden zoon terugzag, wees hem de deur, maar zoo lief greep vader bij de keel; eene worsteling ontstond en wat er verder precies gebeurd is, weet beklagde zich niet meer te herinneren. Zijn vrouw was bewusteloos neergestort; hij zag zijn jongen met ingeslagen hersens of den vloer uitgestrekt en zichzelf met eene beblaede bijl in de hand, terwijl vreemd volk de kamer vulde en men hem zijne bijl trachtte te ontnemen.

Daar stond hij voor den rechter, de arme oude, beschuldigd van kindermoord.

En toen zijn verdediger een tafreel ophing van het jonge onderpaar, dat zich zoo gelukkig voelde men hun kindje en hij de mooie toekomstplannen schetste, die zij voor hun kind maakten en toen hij wees op den gebogen grijsaard, die zijn eenig kind terugzag als dief en dronkaard en toen hij vertelde, hoe die ontaarde zoon de hand tegen zijnen vader ophief toen smikte de oude man erbarmelijk.

M. CORNELIS.

Patjet.

Roman uit de wereld der zakkwaarnemers en der Indische bergen.

I.

Op het het hoogste punt, waar de berghelling niet veel minder steil oprees, dan de schier loodrechte binnen-kraterwand en vanwaar langs een smallen bergkom het pad naar Sindanglaya voerde, — stond geleund tegen den wit steenen pilaar, een jonge man.

Een jonge man stond geleund tegen den wit steenen pilaar.

Hij was gekleed in een khaki sportpak, rijbroek en rijkappes. De dikke blauwe cape trok hij vaster om zich en van de sportpet had hij de oorleppen omgeknoopt daar een koude bergwind op deze hoogte van 3000 meter de zakthermometer onder nul deed dalen.

Hij stond in gedachten en liet den blik gaan over het majestieus panorama dat aan zijn voeten lag. Bij het maanlicht kon hij het gansche sawahdal overzien, waar van zulk een hoogte aanschouwd, alles ineenvloede tot een grijzige wazige vlakte tot waar de blik stuitte op de ruggen van het

Zuidergebergte.

Rechts en links verhieven zich andere reuzen, waarvan slechts één den Gedeh in hoogte overtrof, zijn tweelingbroeder, de kegelvormige Pangerango. De grootsche pracht overweldigde hem.

Het was niet de eerste maal dat hij voor een nacht de hitte van het dal ontvluchtte, dat hij frisschen levensmoed en nieuwe levenskracht kwam zoeken in de eenzaamheid en de koelte, op den top van den vulkaan. En nu als telkenmaal verkwikte de bergtocht hem ziel en lichaam.

Hoe hoog verheven voelde hij zich boven al het moeitelijke van zijn dagelijkschen arbeid, hoe nietig leek hem thans het bezwaarlijke dat hem daar beneden zoozeer kon drukken; hij genoot in het gevoel van trots dat alleen hij kent die dus de moeilijkheden te boven kwam van een zwaren opklim en nu de wereld onder zich ziet; en tevens, nooit als juist dan, wist hij zich zoo gering in zijn nietig mensch-zijn.

Ook zijn krachtig gestel, waarvan bij den dagelijkschen arbeid zoo weinig werd gevegd, behoefde meer dan de wandelingen langs de kampongwegen, zijn krachten werden niet uitgeput door de lange ritten te paard. Zijn fersch jeugdig lichaam had het noodig vermogens te voelen.

Zijn hart juichte de bergen tegen.

Achter hem lag al de verontmoediging van zijn werkkring, en de koude bergwind woei hem opgewektheid aan. Hij haalde dieper adem. Met slaggen stap ging hij voort, en hoe hooger hij kwam, hoe meer de dofte moedeloosheid van hem week, die bleef immers achter in de verslappende hitte der vlakte.

En voort ging hij langs den rijweg die hem bracht tot de thee-onderneming, waar eerst recht der bergen vreugde over hem kwam.

Hij kon het wel uitjubelen als het laatste huis achter hem lag en de smalle paden die het theeland doorsneden, overgingen in het smaller voetpad dat het oerwoud doorkroop. De enkele koelies die proviand en dekens droegen, bleven achter, den orraag blanda op zijn snellen match niet kunnende volgen op den voet. Hij klom eenzaam op door de wildernis van het oerwoud, langs het welbekende door het groen gekapte pad, dat steil omhoog slingerde, wijkend voor dikke onverzettbare boomen, worstelend tegen ruwe rotsblokken, sluipend langs een diepen afgrond.

De arenlange bestijging, steeds moeizaam opwaarts tegen een der uitloopers van den Gedeh, was hem een onafgebroken genieting.

Zonder aan rust te denken, vervolgde hij zijn weg. Aan niets dacht hij dan aan de heerlijkheid van die bergbestijging. Zonder aarzelen stapte hij de smalle bamboebrugjes op, boven den hoogen waterval van den Tjipellang die zich bruisend en schuimend in de nauwe kloof stortte, de boschrijke wanden der ravijnen verbindend.

In het oerwoud heerschte een doodsche indrukwekkende rust. De weinig vogels hadden zich al genesteld tusschen het dichte groen.

De zon ging onder. Als de waterval van den Tjipellang achter hem lag, dan werd de stilte alleen nog verbroken nu en dan door het gesuisel van den wind die door de kruinen der hooge boomen in de ravijnen streek. Soms klonk de kreet van een wild dier door het donkere oerwoud.

Maar daarna werd het te stiller, en het gekraak van de dorre takken of het geritsel van de rottende bladeren waarin de zware ijzerbeslagen bergschoenen, wegzakten, werd duidelijk hoorbaar dan.

Wanneer de zon gebeel onder was, en de rose tinten in de lucht, waar die door het dichte blarendak even zichtbaar bleef, verdoften tot mat grijs, en straks de maan de lichtheerschappij aan den hemel aanvaardde, en verkwikkende schemer zich legde over de inslapende aarde, dan gunde de onvermoeide bergklimmer zich eenige oogenblikken rust op het schoone bekoorlijke kleine plekje grond, waar de kali ketjil uit de rotsen opborrelde en dwars het voetpad doorsnijnd, dat maakte tot een vetigen pool van modder.

Daar zette hij zich op den immer klammen grond om te luisteren naar het lieflijk gezang van den vogel die in het Indisch oerwoud, als een nachtigal der tropen, zijn roep uitstoot den duisteren nacht in.

Daar zette hij zich op den immer klammen grond...

Doch na korte rust, klom hij op tot waar het oerwoud plotseling zich een grens ziet gesteld. Daar hadden inlanders van een paar stokken en wat atap een pondok opgericht. In dien pondok zouden straks de koelies een groot takkenvuur aanleggen, waarbij de toerist zijn avondeten gebruiken zou om dan daar te slapen tot zonsopgang.

Eerst echter ging voor hem de tocht nog hooger. Als hij uit het oerwoud trad, lag de maanbelichte „abon aloon“ voor hem, de bodem van een ouden krater, over de geheele lengte en breedte bedekt met bloeiende plantjes, die wolachtige bloempjes opstaken, het Edelweisz van den Gedeh.

Steil ging het pad omlaag tot die bodem bereikt was, maar aan de andere zijde rees twee honderd meter hoog de nieuwe kraterwand op. 't Was gemakkelijker gaan over dat door het maanlicht overstroemde rotsige terrein, waar groote rotsblokken fantastische schaduwen wierpen, dan door het kille duistere woud. Ook het laatste en meest steile gedeelte werd overwonnen, het hoogste punt bij den steenen pilaar lokte hem, en eerst daar vond hij de bevrediging van zijn begeeren.

Dan eerst was het doel bereikt, wat hem leek het ideaal bij zijn arbeid beneden, een ideaal dat hij zelf vermocht te verwezenlijken. Een ideaal dat hem nooit had bedrogen, maar telkens weer werd tot de werkelijkheid die hij zich wenschte, een dat hem niet ontglipte als zooveel andere, voor de realiteit van het leven.

Weinige jaren geleden was Mr. Sonsberghe, zonder eenige levenservaring nog, als rechterlijk ambtenaar gekomen op Java.

't Was steeds zijn keus geweest, en hoe overklaarbaar het mocht wezen voor zijn ouders en naaste omgeving, Indië, waar hij niemand schier kende, had hem aangetrokken. Uit eigen vrijen wil had hij de rechterlijke loopbaan in Oost-Indië verkozen boven eenige positie in den handel in Holland, waaraan de invloed van zijn vader hem zonder veel moeite had kunnen helpen. Niet alleen de ethische richting had het hem aangedaan. Zijn avontuurlijke aard, die hem, kind nog, de boeken van Aimard en vooral die van Karl May en Jules Verne had doen verslinden, die hem in zijn studententijd had gedreven naar de Noorsche en Zwitserse berggebieden, had hem na voltooiing zijner studien de wijde wereld ingejaagd. Indië leek hem een uitkomst. Zijn rusteloze natuur had behoefte aan reizen en trek-

WEEKBLAD VOOR INDIE

ES

het zwakke
jongen van
het gymnasium
verdediger van
eer in zijn hoed

Ook daarom trok den van het gezin en zoo leerde ieder hem, dacht hij, ingezamen maar zeker, even ongemerkt, als

Daar lag terrein en had geleerd, die naar zijn meening men tegenwoordig niet meer en de den intellectueel sterk met de handen in het haar staan, den economisch kriebel overpluutsen in den werkring vermogen hebben, goed ambtenaar? Met zulke deze op haar beurt in tal van Java gekomen, en thans er doodgewoon achten, geen raad van die idealen hadden

Veel teleurstelling bij zijn op veel hooger peil en stelt hem de werkelijkheid nader en ontwikkeling der huismoeder. Nauwe kennismaking met de hygiënische aard doen zich leven doen zien en bij den en het streven naar doelmatige, oogenblikkelijke ontmoediging veeën van levensmiddelen kerder gekleurd en alle inlande-

scholden. Hij zag alleen hun zwak van meerdere kennis, van meer hij getracht had door te draken- en huishoudscholen zicht te krijgen in de levensomstandigheden zelfs, op hooger en eibelen; hoe meer hij er naar te meer cursussen aan deze lichten die voor den Westering het praktische huishoud-

hult, des te meer was hij ook tot h mogelijk was, werd fout van niet begrijpen en niet begre verhelpen. lag, aan zijn gemis aan ervaring beh vrouwen wil in de ontdekking die hem verbeugde, en zijn bij het beter aan-

gaan, al was de stralenkrans van het naken van de mooie Indje had hem in een opzicht zeker bovendien kan deze gezocht. Steeds duidelijker was het h belangen der vak-

ganschen duur van zijn verblijf in I hem gestreden zou moeten worden. Een strijd voor den zwakke. Hij had worden samengevat :

honden met den ouden driesten jongens iting sturen, zooal keren tegen de overmacht, een kamp die bodenvraagstuk ; zullen uitvechten, een gevecht waarin at oow en zoo prac-

moeten aflossen. Want het was de oude s huishoudbudget ; van den sterkste, de zwaarste dien een alle deugdelijke kan aanbieden, maar waarin hij de zege in de kamp tegen de drie onderdrukkers der inl gemeenschap-

tegen zoo menig der inlandsche hoofden, teg nogelijk te ver- dien waren kampongroover — en het laatste zich het leven tegen den zaakwaarnemer. Een strijd dien h in, daarin kan rechtsgevoel, niet meer uit sympathie voor de worden.

Want op zijn tegenwoordige standplaats in len bevorderd, het vriendelijk gelegen Goenoengapi, dat weg bouwvereeni-

tusschen de groene bergen en den grijzen v doend leden- de scherpste wapenen moeten keeren tegen nemen, bamboe. vonigen een

En hij had hem nog niet overwonnen. Als Sonsberghe in de plechtigheid van den na ge Ont-werpen op den top van den vulkaan dan kon hij zich naden adres-voelen.

Krachtiger dan ooit kwam dan weer over hem n sommige om begrepen te worden in zijn streven, zijn ar huishoud- strijd. Hij wist zich dan weder zoo alleen tusse huisvrouwen die hem niet kende en die hij nooit zou leeren hygiënische volkomen als hij dit wilde. Hij zag dan duidelijke kostbaar de onpeilbare kloof die het koel berekenende W, lingen die van het vurig hartstochtelijk Oosten, en hij ben? bruikleen opnieuw hoe vreemd hem de omgeving zou blij over fabri- dag aan dag verkeerde. En hij vreesde verdere o door dezen De wind begon op te steken, en de scherj door dezen Sonsberghe rillen.

En zoo leefden ze voort de oudjes, grijs en oud voor hun tijd, steeds in angst over hun kind.

Maanden lang hoorden zij niets van hem tot hij op een goeden avond flink aangeschoten thuishkwam. Geld had overvloedig, geld om te drinken, en dat eischte hij op hoogen prijs van zijne moeder, Vader, wit van drift, toen hij zijn zoon ter zijde bij de keel; eene worsteling ontstond en wat er ver' het bleek gebeurd is, weet beklaagde zich niet meer te herinneren. Vrouw was bewusteloos neergestort; hij zag zijn gedeelte, ingeslagen hersens of den vloer uitgestrekt en vastgrijpen aan eene bebloede bijl in de hand, terwijl vreemd geluiden vulde en men hem zijne bijl trachtte te ontrukken.

Daar stond hij voor den rechter, de arme van kindermoord.

En toen zijn verdediger een tafreel op onderpaar, dat zich zoo gelukkig voelde met hij de mooie toekomstplannen schetste maakte en toen hij wees op den geest van eenig kind terugzag als dief en dronk, hoe die ontwaarde zoon de hand tegen de wand slaakte de oude man erbarmelijk.

Pa
Roman uit de werken
nemers en der

Op het het hoogste punt
minder steil oprees, dan
wand en vanwaar lang
Sindanglaya voerde,
pilaar, een jonge man

groot houtvuur vlamde hoog op, ...

houtvuur vlamde hoog op, de vochtige takken
e koelies hadden de kains om de schouders ge-
bakt tegen elkander nan bij het verwarmende
begehaalde zijn proviand te voorschijn en gebruikte

zittende op een deken zijn avondeten.

Daarop liet hij de koelies de windzijde van den open pondok afschutten met atap. De koelies wierpen nieuwen voorraad brandstof op het vuur.

Sonsberghe wikkelde zich in zijn deken, schoof den Riëksack onder het hoofd en legde, dicht bij het vuur zich op den harden boschgrond.

De wind werd heviger en blies krachtig over de inzinking van de aloon aloon dat de struikjes ombogen. Soms woei een windvlaag door het oerwoud; joeg het atap op en drong in den pondok, waar ze de vlammen neersloeg en Sonsberghe huiverend de dekens vaster om zich trekken deed. De koelies waren niet gaan slapen, die bukten naar het vuur en in zijn lichten sluimer kon Sonsberghe hen nu en dan samen mompelende hooren praten. 't Was gevaarlijk den boschgeest dus te trotseren, want die waarde nu voorzeker rond. En de geesten die in den uitgeholden berg hun lage woningen hadden, ze kwamen des nachts op en slopen om het oerwoud.

Als de wind de atapbeschutting op zijde schoof, dan was dat wel een geest die zien kwam wat de vermetele stervelingen, in het uur dat hem alleen behoorde, in hun gebied zich verstoutten te zoeken, en dan hoorde Sonsberghe door zijn slaap heen, hun angstig gefluisterd: „heer, heer, outwaak, de geesten zijn daar.“

Sonsberghe bromde onverstaaanbaar en keerde zijn meest verkleumde zijde naar het goed onderhouden kampvuur. Hij hoorde het geloef van den wind, die rondspookte om het bivak, en als de kou hem deed wakker worden, suste dat eentonig gesuisel door de boomen, hem weder in slaap.

Wordt vervolgd.

De Administratie van het „Soerabaiasch Handelsblad“ beveelt zich aan voor de levering van:

Particulier Drukwerk, zooals:

Prospecti,

Jaarverslagen, enz.

Door uitbreiding van de drukkerij-installatie kunnen orders prompt en tegen billijke prijzen worden uitgevoerd.

E. E. van BLOKLAND,

tandarts.

tegenover

Soerabaja.

Telefoonn. 457 Sp.

Spreekuren:

7 — 12.

4¹/₂ — 7¹/₂.

Consult voor regulatie kosteloos.

220

Soerabaiasch Assurantie-Kantoor

Chineesche Voorstraat bij Roode Brug.

TELEF. 373 SOERABAJA

Combinatie van de:

Oost-Indische Zee- en Brand Assurantie Maatschappij.

Javasche Zee- en Brand Assurantie Maatschappij.

Brand Assurantie Maatschappij „Ardjoeno“.

Brand Assurantie Maatschappij „Veritas“.

Nederlandsche Lloyd.

Bataviasche Zee- en Brand Assurantie Maatschappij.

Gezam. volt. Kapitaal. Statuaire Reservefondsen.

f 11.200.000.

f 1.729.209.16.

Sluiten verzekeringen tegen brand-, zee-, diefstal- en autogevaren tegen concurrerende premien.

E. A. v. KAPPEN, Hoofd-Inspecteur.

C. G. O. ENKLAAR, Procuratiehouder.

Hij wa
De dikke
sportpet
bergwin
ouder n
Hij
majestei
licht ko
een hoe
wazige

BUBLAD VAN HET WEEKBLAD VOOR INDIE VOOR DAMES

Een vakvereniging van Huisvrouwen.

Reeds eenigen tijd geleden brachten de bladen uit het moederland ons berichten over deze nieuwe organisatie en menige reporter heeft gegruifd, toen hij het over dezen zoften inval der vrouwen had. Hoerah, de vrouwen gingen erkennen, dat ze als huismoeders tot de „werkneemsters“ moesten gerekend worden: een vakvereniging werd voor deze arbeidsters noodig geacht, om haar te beschermen tegen... ja, tegen wie anders, dan tegen haar werkgevers. In een haar eigen echtgenooten; dus toch, dus toch ondanks al de mooie theorieën de mindere, de ondergeschikte van den man. Grootte Goden, gij moderne vrouwen, met uw hoogst moderne organisatie, wat een pijnlijke, onderwetsche belcentenis doet gij daarmee!

Dergelijke zotteklap is in eekle der toonaangevende moederlandse bladen voor vollen ernst verkocht door heeren hongwijze journalisten.

Gelukkig dat de vrouwen al sedert tientallen van jaren getoond hebben, zich door zulke oolijke spotternijen niet te laten intimideeren, anders zou misschien de oprichting der vereeniging nu nog geen voldongen feit wesen.

Het was het Nationaal Bureau van Vrouwenarbeid, dat den stoot gaf aan deze beweging. Mevrouw Anna Polak de directrice van dat Bureau had reeds lang gevoeld, dat onder de tegenwoordige tijdsomstandigheden deze groote categorie van arbeidsters niet zoozeer voor het „ideele“ als wel voor het „materieele“ van haar „beroep“ een machtigen vakbond van noode had.

Met trots wordt dan ook in de Januari-Medeelingen van 1913 van de oprichting der vereeniging gewag gemaakt.

Dit nieuwe „Kind“ van het Bureau kwam al aanstonds blink en krachtig ter wereld en alles wijst er op, dat het een lang en nuttig leven beschoren is. Den 23sten October 1912 werd te s-Gravenhage de voorbereidende vergadering gehouden, waarin de Directrice en de Adjunct-directrice van bovenvermeld Bureau niteenzetten, waarom men gemeend had tot de oprichting dezer vereeniging het initiatief te moeten nemen, welk doel de nieuwe organisatie in het oog had te houden en door welke middelen zij dat doel zou kunnen bereiken. Daarop werd de vereeniging geconstitueerd, een voorloopig bestuur gekozen, welks eerste werk zou bestaan in het maken der conceptstatuten.

Den 15den December werden te Utrecht de statuten goedgekeurd en een definitief bestuur gekozen, bestaande uit de dames: Blok-Duyvis, de Groot-Beins, Hilde-Meijer, de Jong-Johs, Wakkie-Horn, welke het voorbereidende werk hadden gedaan, en de dames: Bertrand-Cohen Stuart, en Van Esser-Van Boekeren. Verder werd besloten de jaarlijkse contributie op 1 gld. te stellen en een eigen orgaan uit te geven in den vorm van een Maandblad.

Op 20 Januari verscheen het voor de eerste maal. In het hoofdartikel van dit eerste nummer zet Mevr. de Groot-Beins doel en streven der nieuwe vereeniging nader uiteen.

Een vijftigtal jaren geleden was het huishouden op geheel andere leest geschoeid, als thans. Tal van zaken, die wij nu als van zelf sprekend door fabrieken en werkplaatsen laten verrichten, werden toen in huis gedaan en gemaakt. Niet alleen de huisvrouw had daarmee de handen vol, maar ook

al de vrouwelijke leden van het gezin en zoo leerde ieder meisje huishouden, langzaam maar zeker, even ongemerkt, als ze ook loopen en praten had geleerd.

Deze toestanden vind men tegenwoordig niet meer en de huisvrouw van thans zou met de handen in het haar staan, als men haar plotseling kon overplaatsen in den werkkring van haar overgrootmoeder.

Maar omgekeerd zou ook deze op haar beurt in tal van aangelegenheden, die wij weer doodgewoon achten, geen raad weten.

Het huishoudwerk staat thans op veel hooger peil en stelt grootere eischen aan de kennis en ontwikkeling der huismoeder.

Tal van vraagstukken van hygiënischen aard doen zich thans voor, steeds ernstiger wordt het streven naar doelmatige, eenvoudige voeding en het conserveeren van levensmiddelen is nu bijna een wetenschap geworden.

Dit alles deed de noodzakelijkheid van meerdere kennis, van een volledige opleiding gevoelen, kook- en huishoudscholen ontstonden en vele huisvrouwen trachten zelfs, op hoogerem leeftijd door het bijwonen van een of meer cursussen aan deze scholen haar tekort aan theoretische en praktische huishoudkunde aan te vullen, en waar dit niet mogelijk was, werd gepoogd door lectuur het ontbrekende te verhelpen.

De pas opgerichte vereeniging van huisvrouwen wil in de eerste plaats de huisvrouwen behulpzaam zijn bij het beter aanleeren van haar vak, haar meer bewust maken van de mooie taak, die zij hebben te vervullen. Maar bovendien kan deze organisatie evenals elke vakvereniging de belangen der vakgenooten, als zoodanig behartigen.

Deze belangen kunnen onder 4 hoofden worden samengevat:

- 1e. een in zoo wenschelijk mogelijke richting sturen, zoodat niet de oplossing nader brengen van het dienstbodenvraagstuk;
- 2e. een zoo hygiënisch mogelijke woningbouw en zoo praktisch mogelijke woninginrichting bevorderen;
- 3e. het zoo weinig mogelijk opvoeren van het huishoudbudget;
- 4e. het zooveel mogelijk gebruik maken van alle deugdelijke middelen op huishoudgebied.

Op welke wijze stelt men zich nu voor deze gemeenschappelijke belangen te behartigen? Door zoo min mogelijk te vergaderen, zegt het Bestuur. In het orgaan moet zich het leven en streven der vereeniging hoofdzakelijk afspelen, daarin kan alles wat het huishoudwezen betreft besproken worden.

Goede woningbouw en inrichting kunnen worden bevorderd, doordat de vereeniging of afdelingen zich met bouwvereeningingen in verbinding stellen, terwijl bij een voldoende ledenaantal de vraag naar geschikte woningen zal toenemen.

Aldas kan indirect op den bouw van nieuwe woningen een gunstige invloed worden uitgeoefend.

Tegenover wetsontwerpen als bijv. het ahangige Ontwerptariefwet zou de Vereeniging in haar geheel kunnen adreseeren en door gemeenschappelijken inkoop van sommige artikelen zou onder bepaalde omstandigheden het huishoudbudget kunnen worden ontlast. Waar verder vele huisvrouwen individueel van sommige, praktische tijdsparende of hygiënische uitvindingen niet kunnen profiteeren, omdat ze te kostbaar zijn, daar zou de vereeniging of zouden de afdelingen die voorwerpen kunnen aanschaffen en aan de leden in bruikleen geven.

Tot nu toe stond iedere huisvrouw alléén tegenover fabrikant en verkooper. Zij moest aanvaarden wat haar door dezen

geboden werd. Door de scherpe concurrentie is die positie van eenlinge tot dusver niet al te nadeelig, voor de huisvrouw geweest, maar zoodra de productie of de tusschenhandel van een artikel in één hand komt, zoals nu met de petroleum het geval is, dan moeten niet alleen alle huisvrouwen voor lief nemen wat gefabriceerd of aan- of ingevoerd wordt, maar ook de winkeliers kunnen dan niet wat zij zouden wenschen. Het belang der huisvrouwen brengt mee, dat ze in een krachtige organisatie tegenover de trust komen te staan en haar eigen maatregelen nemen inplaats van tot machteloos klagen of ijdel protesteeren gedoemd te zijn.

Mevrouw Anna Polak stelde zich voor, dat in deze vereeniging het ideëele weinig op den voorgrond zou treden, het materieele zou hoofdzakelijk blijven. Maar Mevrouw de Groot-Beins ziet naast het praktische ook wel degelijk het ideëele resultaat der samenwerking.

Arbeid die wij goed verstaan, zoo zegt zij ongeveer, verrichten wij met voorliefde en zoo heeft omgekeerd het werk, dat ons niet goed afgaat, weinig bekoorlijks voor ons.

Hoe meer wij er ons op toeleggen onzen arbeid te begrijpen en te kennen, hoe meer handigheid en vaardigheid wij verwerven bij het verrichten onzer huishoudelijke bezigheden, des te meer zal onze lust en liefde voor die taak toenemen. Dat dit alles onze gezinnen ten goede komt, behoeft nauwelijks betoog. Meer dan ooit zal ons gezin de plaats worden van orde, rust en vrede, waar elk een gevoel van welbehagen tegenkomt.

Hoezeer onze huishouding, hoezeer onze werkkring in die huishouding, ook veranderd moge zijn in de laatste vijftig jaren, toch hebben wij met onze grootmoeders dezelfde plicht-gemeen: den plicht om in ons gezin licht en blijheid te verspreiden en er de leidende, bezielende kracht van te zijn.

Indien de nieuwe vereeniging ons helpen kan deze taak steeds beter en nauwgezetter te vervullen, dan wensch ik haar een langdurig en bloeiend leven toe.

M. E. REITERS.

Bandoeng.

Tentoonstelling „De Vrouw 1813-1913”.

De historische afdeling.

II.

Stel u nu een oogenblik voor, dat wij door een wonder in staat waren een van onze overgrootmoeders uit de gegoede kringen van 183 rond te voeren door het moderne tentoonstellingsgedeelte. Stel u voor dat wij haar, die in haar zeer eenvoudig kleed met nauwen korten rok, gedragen onder een langen nauwsluitenden mantel met klein hoedje en kleine parasol, onder de vele, vele bezoekers die dezen zomer op Meerhuizen verwacht werden niet eens een bijzonder opvallende verschijning zijn zou, stel u voor dat wij haar met zekeren trots, misschien zelfs met een medelijdenden glimlach, konden laten zien, hoe de vrouw van heden leeft, wat haar arbeid is binnen- en buitenshuis, wat haar genoegens zijn, wat zij op maatschappelijk gebied beteekent, wat de kunsten en wetenschappen haar te danken hebben. Stel u voor dat zij na een aandachtige beschouwing van dat alles nog een oogenblik met ons zou willen neerzitten onder de galerij van het café restaurant, al was het alleen maar om de wille van het kopje thee, dat de arme onder den druk van het continentale stelsel zoo lang had moeten ontberen, nadat zij ons daar haar indrukken ging mededeelen. Haar eenige opmerking zou zeker zijn:

„Maar mijne lieve achterkleindochter, met alle respect voor wat gij mij vertoond hebt en waar ik machtig veel mee op heb, gij meent toch niet meer of beter te zijn dan ik, omdat

uw leven zoo gansch anders is dan het mijne? Beschouw thans eens recht aandachtig mijn gebied en schaam u over uwwen glimlach van daareven.”

Zoo zou onze overgrootmoeder ongetwijfeld spreken en dan zou zij onze hand vatten en ons meevoeren naar haar gebied, het historisch gedeelte van het tentoonstellingsterrein, het schilderachtig hoekje onder het hooge geboomte van het oude buiten „Meerhuizen”, een naam waaraan zooveel herinneringen uit het glorietijdperk van onze letterkunde verbonden zijn. En dan zou zij ons in de eerste plaats rondleiden in haar gebied, haar huis, het huis van de gegoede burgerij uit 't begin van de 19e eeuw, waar zij haar arbeid vond zonder dat zij erom behoefde te vragen, en dat zij niet verlangde te verlaten om een plaats in de maatschappij te veroveren, omdat er eenvoudig geen sprake van was, dat zij daar gemist zou kunnen worden. Zij zou ons rondvoeren in haar huiskamer en in haar saloon, beide naar den eisch van den tijd eenvoudig, maar degelijk en smaakvol gemeubeld. Zij zou ons daar het hoekje wijzen, waar zij uren lang zat te breien, te naaien of te festonneeren, waar het borduurraam stond, waarop haar vlijtige vingers gedurende de lange winteravonden kunstige patronen werkten op stramen of waar zij op kostbare stoffen borduurde, waar zij kransen reeg en soms ook waswerk, knipsels of filigrain vervaardigde. Zij zou ons haar klavecimbal toonen en ons vertellen van de gezellige uurtjes, met familie en vrienden rond het geliefde instrument doorgebracht, en mogelijk zou zij ons zelfs haar lievelingsliedje voorspelen. Zij zou ons vertellen van andere avonden aan 't genoegens gewijd, doorgebracht met kaartspel en gansbord, en ook van enkele feestavonden buitenshuis, van gangen naar den schouwburg of naar de concerten in Felix Meritis. Zij zou ons haar schrijftafel toonen, waar zij brieven schreef en misschien haar dagboek of haar memoires opstelde, waar zij mogelijk zelfs liederen dichtte of boeken schreef. Zij zou ons haar boekenkast wijzen met de werken van haar lievelingsschrijfters en -schrijvers en ons vertellen, hoe zij haar Zondag doorbracht met verschillende kerkgangen, met 't lezen van ariëtelijke lektuur, met 't zingen van psalmen in den familiekring. Zij zou ons vertellen van de gebruiken bij begrafenissen, bij doop en aanneming, van de feesten bij oudetrouw en huwelijk.

En dan zou zij ons voeren naar de kinderkamer, waar wij de kinderkleertjes met niet minder aandacht zouden moeten bekijken dan het kinderspeelgoed en waar de kleintjes dienaars of dienners voor ons zouden maken en Fransche fabels opzeggen of gedichtjes van Van Alphen. Daar zouden wij den loopstoel, den leiband en den valhoed opmerken en letten op de wiegen, de baker- of vuurmand, en onze geleidster zou ons alles tot in de fijnste puntjes vertellen van de inrichting van de kraamkamer, en van de ziekekamer in 't algemeen. Zij zou ons daarbij haar huisapotbeek wijzen en ons vertellen, hoe zij 't bereiden van de artsennijmiddelen voor geen geld ter wereld aan vreemde handen zou toevertrouwen en hoe zij zelf haar zieken verpleegde naar haar beste kunnen.

En dan, dan zou ze ons haar ruime keuken binnenvoeren, waar alles glom en bloak van koper en tin, en zij zou haar receptenboeken voor ons opslaan en hoog opgeven van allerlei ons onbekende heerlijkheden. Zij zou ons rondleiden in provisiekast en kelder, overvloedig, ja naar onze begrippen overdadig voorzien van reeksen en reeksen potten met gekonfijte vruchten, met moezen en geleien van frambozen of aardbeien, van bessen of morellen, met ingemaakte barberissen of rozebottels, met ingemaakte paddestoelen zelfs, met flesschen jenever op kinn of zwarte bessen, met morellen, persiken en abrikozen op brandewijn, met in het koperen bekken gestoofde oranjebloesem. En de vaatjes zou zij ons doen opmerken met eigen-gemaakte bessen- en appelwijn, met de hypokras voor bruiloften, en dan de gedroogde appelen en slaboontjes, aan moezen geregen, de Keulse potten met inmaak in het zout en met tafelzuur en eindelijk de vaten met pekervleesch ja zelfs de aan huis gestopte worst en rolpens.

Naar boven zou ze ons eindelijk voeren om ons haar overvulde linnenkast te toonen met het prachtig-zachte linnen en het kostbare damast en op den zolder zou zij ons de plaktafel

wijzen, de eikenhouten trekmandel, de pers en de kamferkist, en zij zou ons verhalen van allen arbeid die de behandeling van de heele wasch aan huis voor haar en haar dienstboden meebracht.

En dan zou zij ons door haar tuin en haar moestuin rondleiden en ons een oogenblik in den koepel laten uitrusten om ons haar jenever op zwarte bessen te laten proeven met een stukje Deventerkoek.

Denk niet, dat zij ons daarna zou loslaten.

In het straatje achter haar huis zou zij ons de woning binnenleiden van een arme weduwe, die daar een eenvoudige nering dreef of een handwerk beoefende. Zij zou ons naar de winkeltjes brengen, waar zij haar inkoopende deed, en naar 't *maitresseschooltje* van haar kinderen. Daar zouden wij zien, hoe en bij wie de jongens en meisjes leerden, welke boeken zij gebruikten, hoe zij werden gestraft en hoe zij werden beloofd.

En ten slotte zou zij ons nog een en ander verhalen, maar veel zou dat niet zijn, van wat zij buitenshuis deed als regentes van een liefdadige instelling, waar ook weer aan haar eigenlijk alleen de zorg voor de linnenkast was toevertrouwd. Vroegen wij haar naar haar wettelijke positie, zij zou een weinig verlegen staan en antwoorden, dat zij niet geloofde iets te kunnen doen zonder bijstand van haren man, maar... dat zij zich daar heel wel bij bevond. En zij zou maar weer gauw van dit onderwerp afstappen om terug te keeren tot wat haar geheel vervulde, tot wat al haar tijd in beslag nam: haar taak als vrouw en moeder, haar taak als huisvrouw...

Ja, het is werkelijk slechts bij gebrek aan zoo'n overgrootmoeder uit 1813, dat de historische commissie voor de Tentoonstelling „De Vrouw 1813-1913“ noodgedwongen haar taak op zich neemt. Deze commissie wil het huis, den tuin, de winkeltjes, de schooltjes laten zien, precies zooals zij het had kunnen laten zien en daarbij door tabellen, statistieken en prenten, misschien ook door het brengen van de historie in beeld, een indruk geven van datgene, waarvan zij had kunnen verhalen.

Zoodoende hoopt men aan de vrouw van heden de overtuiging te geven, dat de geschiedenis niet gemaakt wordt door de *leuzen*, maar door de *feiten*. De leus „Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap“ voor iedereen, voor man en vrouw, die leus was in 18'3 alweer verouderd. Van gelijke rechten voor man en vrouw, wij zijn er in 1913 nog een heel eind vandaan. Dat die vrijheid en gelijkheid ook voor de vrouw naderkomt, langzaam maar zeker, het is niet te danken (of voor wie het betreuren mocht te wijten) aan de ideeën van de Fransche Revolutie, het is het noodwendig gevolg van den technischen vooruitgang in de 19e en 20e eeuw. Het is het werk van de machine, die de vrouwen uit den gegoeden stand het grootste deel van haar arbeid ontnam, haar zoo dwingende andere haren in te slaan om haar energie en haar kracht te gebruiken, en die de vrouwen uit de arbeidersklasse de fabriek indreef, waar 't samenzijn met velen haar de oogen opende voor de mogelijkheid van andere maatschappelijke verhoudingen waar zij thuis blijvend nooit van gedroomd zou hebben. De vrouw van voor 100 jaren, zij zou over haar achterkleindochter kunnen glimlachen zoo goed als deze over haar, maar beiden zouden zij, aldus handelend, bewijzen, dat zij de les haar door de geschiedenis gegeven, slecht hadden verstaan!

Eén ding hebben zij beiden, als zij gehuwd zijn, hoogstwaarschijnlijk gemeen, één ding hebben zij gemeen met de vrouwen van alle tijden: beiden zijn zij huisvrouw, maar in de eerste plaats zijn zij moeder. En „Bij de moeder begint de wereld“, zooals Henriette Roland Holst het uitdrukt.

„De moeder staat in 't hart van alle dingen, er is geen waan, die van haar scheidt“.

Wat de machine de vrouw ook afgenomen mag hebben, hoe zij haar taak in huis ook heeft verlicht, de zorg voor de opvoeding van haar kinderen bindt haar ook nu nog aan huis, meer dan de man, en zal dat door alle eeuwen heen blijven doen. De moeder van 1813 moet zich door alle huishoudelijke drukte minder met de opvoeding van haar kinderen bemoeien hebben dan wenschelijk is geweest; de moeder van 1913, althans die uit de gegoede kringen, heeft het voorrecht het op-

voedingswerk als haar voornaamste taak in huis te mogen beschouwen. Wellicht kan een bezoek aan de afdeling 1813, van de Tentoonstelling „De vrouw 1813—1913“ bij velen de overtuiging versterken, dat dit werkelijk een voorrecht is.

HISTORICA.

Modern Thee-Saletje

door

MONDAINE.

Toevallig woonde ik, tijdens een kort verblijf in Amsterdam, een plechtigheid bij, die ik niet beter weet te noemen dan een: *Modern Thee-Saletje*.

Alleen was het overdag, in plaats van 's avonds en verfrommelden de dames geen handwerkjes in de vingers, het was dan ook *modern*!

Handwerken zijn onderwetsch, ofschoon er toch nog veel aan gedaan wordt, maar niet meer in gezelschap.

Dat doet mij denken aan 't gezellige avondje bij de familie Stastok... ellieve, tracht het u voor den geest te halen, sla er de *Camera* desnoods nog eens voor op en vergelijk het met het tafereel, dat ik u thans voor oogen zal brengen.

Siel u voor een van de Amsterdamsche Grachtenhuizen, gelukkig nog niet gedegradeerd tot... ik zou haast zeggen geptofaneerd door kantoor of winkelzaak. Zulk een oud huis op Heeren- of Keizersgracht draagt een stempel van soliede deftigheid als geen menschelijke woning ter wereld.

't is half drie in den namiddag en de gracht, zooals de Amsterdammers den weg noemen, in tegenstelling met de wal, waarmee ze het water aanduiden, de gracht dan is vol met auto's. Voor 50, 60 jaar stonden er sleeperswagens, liefst zonder wielen.

Een heerenknecht, neen, vijf of zes, nemen er voorloopig de *honneurs* waar, zij vertegenwoordigen de gastvrouw tot aan 't saloo, maar eerst worden de bezoeksters een trapje af gelaten naar de daagsche eetkamer, nu in vestiaire herschapeu.

Dan twee trapjes op naar de eetzaal, waar de muren met oude schilderijen prijken.

Een grachtenhuis zonder muurschilderingen of althans schilderstukken boven de kamerdeuren, is haast niet denkbaar; voor zooverre ze ten minste niet met Witjes prijken.

De meubelen zijn analogue, wel niet zoo oud als de wand-schilderingen, maar toch antiek van 't zuiverste gehalte, echt zooals rasheden op een tentoonstelling of reopaarden bij races.

En dan de bibelots van zilver, brons, porcelein, email, cloisonne — om voor te knielen.

Daar haalt het moderne niet bij.

Het elektrische licht, dat er om het plafond heen is aangebracht, vormt wel een groote tegenstelling en is als het ware de overgang tot het doel, waarvoor de zaal dien middag is afgestaan... een symbool van het intellectueele, eveneens moderne licht, dat er zal worden ontstoken.

Mevrouw Gompertz-Jitta toch heeft geestverwanten en oningewijden uitgenoodigd op een causerie over *Vrouwenkiesrecht*, te houden door een der zeer beschaafde, zeer gematigde, maar daarom niet minder overtuigde en geestdriftige voorvechtsters er van, Mevrouw van Itallie van Emden.

Een geestelijk drankje dus, heel smakelijk toegediend, een sierlijk vergulde pil!

Drankjes en pillen nu geeft men in geval van dekte en zwakheid, in de hoop dat ze zullen genezen of versterken.

Of de spreekster en de vereeniging, waarvoor zij optrad (Ver. v. Vrouwenkiesrecht), haar doel bereikt hebben weet ik niet. Of ze veel tegenstandsters, in haar oogen, zieken of abnormalen, zal hebben bekeerd en veel twijfelaafters of zwak-

ken zullen hebben versterkt, zou ik niet durven zeggen.

Wat Mevrouw van Itallie, in vloeiende, sierlijke taal, met een zeer sympathiek orgaan vertelde, was heel belangrijk, maar nieuw was het geenszins, althans niet voor degenen onder de zusters die zich in de laatste jaren op de hoogte hebben gehouden van de vragen van den dag.

Natuurlijk is er heel veel voor te zeggen, dat de moderne vrouw, die getoond heeft in verstand, geestesgaven, energie, volharding en eerocht met den man te kunnen wedijveren, ook volkomen met hem gelijk wil staan. Dat de werkende vrouw dezelfde betaling wil voor gelijken arbeid, de gehuwde vrouw dezelfde rechten op de kinderen en in de geldelijke administratie van het geld, waarvan het geheele huishouden moet leven, is niet meer dan natuurlijk. Het is inderdaad bespottelijk, dat een vrouw, bij gelijke prestatie, minder verdient dan de man en in een gelukkig en verstandig huwelijk moesten man en vrouw evenveel te zeggen hebben.

Maar wat nu het laatste betreft vind ik het naïef, om geen krachtiger term te gebruiken, van de strijdsters voor vrouwenkiesrecht om te veronderstellen, dat de positie der vrouw in het huwelijk beter zou zijn, wanneer de vrouwen mochten kiezen en gekozen mochten worden, zoodat zij een werkzaam aandeel in het maken en nakomen der verschillende wetten zouden hebben. Weten ze dan niet, dat niet de wetten, misstanden en wanverhoudingen te weeg brengen, maar de menschen zelf: om een geluks-staat te krijgen zou men het individu moeten veranderen.

Zoodra de wet bij een huwelijk of bij een andere verbintenis te pas komt is de harmonie reeds verstoord en tegen kwaadwillende, gevoellooze menschen helpt geen enkele wet.

Bovendien, er zijn zooveel gevallen, waarin men machteloos is, waarin de een den ander benadeelt, niettegenstaande er een wet is, die het verbiedt.

Wat gebeurt het niet ontelbare keeren, dat er met erlenissen wordt geknoeid, dat ongehuwde vrouwen door haar verwanten worden afgezet; hoe vele families zijn er niet, die voor den een of ander verkwister, die denzelfden naam draagt, ter wille van dien naam, offeren en steeds offeren, totdat het eindelijk niet ver meer is van chantage!

Zoodra er geld is in een familie, zij het de miljoenen van een handels-prins of de bescheiden spaarpenningen eener dienstbode, wordt er op genaad door hun dierbaren (?) De een wil het ter uitbreiding zijner zaken hebben, de andere om het te kort te dekken, een derde om zich zelf eenige weelde te veroorloven, een vierde voor zijn kinderen, een vijfde enkel uit schraapzucht om het niet in vreemde handen te laten komen.

Tegen dit algemeen voorkomende verschijnsel nu, zou vrouwenkiesrecht evenmin helpen als mannenkiesrecht.

't Valt mij daar juist in dat ik op een bruidspartij eens een parodie er op zei. Het was maar een aardigheidje, doch er kwamen wel leuke zinnen in. Zoo luidde een vers, laat ik zeggen rijmelarij:

Wij allen hebben 't glas omhoog
En zingen 'n vroolijk lied:
Doch vergeten 't glas omhoog,
't Vrouwenkiesrecht niet.

Waar de man toch, hier geschapen
Met zijn moedig, manlijk oog,
Met zijn lokken om de slapen,
Met zijn hart, dat nimmer loog.

Neerblijft op de zwakke vrouwe,
Die in hem leurt ridder zlot,
En hem toelacht eeuw'ge trouwe,
Vergete zij het kiesrecht niet.

Vroeger toen het minnekoozen
D' eenige taal des harten was,
Werd de vrouw alleen gekozen
Voor de keuken en de wasch.

Kousen stoppen, hieltjes breien,
Lakens rekken, wat al niet,
's Avonds eens een uurtje vrijen,
Toen wist men van kiesrecht niet.

Doch die tijden zijn vervlogen,
Kousen breien doet geen vrouw.

Slechts haar roem wil zij verhooren
En vergaderen doet zij trouw.

Naar de hoekschool gaat zij soms nog,
Eten koken is haar recht,
Later ochter droomt zij enkel
Van het vrouwen-kiesrecht.

Niet den man toch wil zij kiezen,
Dat bekwaam haar dikwijls slecht,
In geen hoekje wil zij knielen
Strijden voor het hoogste recht.

Daarom, op deez' blijden feestdag,
Roepen wij, 't glas omhoog:
Houdt 't hier aanwezig bruidspaar
En 't vrouwen-kiesrecht hoog!

Eigenlijk schande zoo af te dwalen en te spotten met een hoogst ernstige zaak: ik ben er waarlijk ook niet geheel ongevoelig voor, maar het is mij onmogelijk er dat groote heil, dien totalen ommekeer in de maatschappij, dat alles terecht komen van wat nu verkeerd is, van te verwachten.

Intusschen is het pauze geworden en noodigt de beminnelijke gastvrouw adepten en leeken uit haar te volgen naar een andere glorie van het prachtige huis, de twee ineenloopeende vertrekken, in de hofstad suite en in de hoofdstad zij- en binnenkamer geheelen.

Alweer dezelfde weelde in kunstvoorwerpen en meubelen; doch helaas wordt de aandacht afgeleid door een schitterende callation.

Ei! ei! dat is iets anders dan sleep-melk met evenveeltjes, 't traktaat van de eervzame Moei Shastok.

Geurige thee, uitgezochte limonade en een rijke verscheidenheid van sandwiches, petits fours en bonbons. Het Algemeen Nederlandsch Taalverbond houde mij die Fransehe namen ten goede, maar hetgeen ons zoo gul werd aangeboden, voerde mij onwillekeurig naar la ville lumière en de côte d'azur, naar de heerlijke tea-rooms van Rimpelmajier in Parijs en naar de Riviera.

Waar een vrouw zooveel verrukkelijks kan kiezen, gun ik haar gaarne 't kiesrecht!

Na de pauze was er debat, doch heel zwak!

Er werd ook gezongen en gereciteerd.

Het geboor was duidelijk in tweeën te scheiden, de elegante luxe-vrouwjes, die in keurige toiletten en volumineuse, bepluimde hoeden, tusschen haar jurs in, zich eens een uurtje kwamen laven aan de bron der kennis; die toch ook wel eens wilden hooren, waar men 't tegenwoordig zoo druk over heeft. En de stoere werkaters en serieuze denksters, in sober gewaad, met een rimpel op 't voorhoofd en een ernst-trek om den mond.

Om van die twee categoriën een te maken, om de onwetenden, de rebellen in haar kamp te lokken was het doel van mevrouw van Itallie en van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht.

Het was een aardige middag en enkelen der wereldlingen zeiden: „Ja, als je dat nu zoo hoort, dan zou je toch ook zeggen . . .

Zeggen, nu ja, maar doen?

Over 't algemeen zijn 't niet de bezitsters, zij, die 't zoo heel erg goed in de wereld hebben, zij, die door haar geld, invloed en connecties, veranderingen zouden kunnen teweegbrengen, die zulke wenschen, maar juist de stumpers, de verdrukten!

En in dat opzicht is het zeker wel eens goed, dat de eersten zijn wakker geschud.

Dat het versterken van den band tusschen de vrouwen onderling van nut kan zijn, erken ik gaarne.

Kinderboeken.

Met zeer veel genoegen las ik de artikelen over kinderspeelgoed en kinderboeken, voorkomende in dit *Weekblad* nos. 28 tot en met 31.

In de lijst van de Hollandsche boeken komen werkelijk juweeltjes voor, misschien dat de schrijfster nog wel eens de allerbeste uit deze lijst zou willen opgeven, want het is voor ouders in Indië, die zoo dikwijls op plaatsen verblijf houden waar boekwinkels ontbreken, zoo uiterst moeilijk aan goede kinderboeken te komen, vooral als men zelf liefst op eigen oordeel afgaat en niet boeken wenst te koop, waarover men toevallig een prospectus in handen krijgt.

En voor ouders, die niet in de gelegenheid zijn, boeken opzocht te vragen, is deze lijst toch nog te laag, en zou dunkt mij, een opgave van uitsluitend de allerbeste uit deze boekenlijst, zeker veel waardeering vinden.

Maar wat mij intusschen trof, was dat er een kleine opgave werd gedaan van Fransche, Duitsche en Engelsche kinderboekjes.

Onder de Duitsche kinderboekjes worden van Marie von Ebner-Eschenbach apart vermeld: *die Spitzin* en *Cramambull*, deze boekjes zijn niet afzonderlijk uitgegeven, maar komen voor in: *Aus meinen Schriften*, welk boekje tegen den prijs van 65 cents in Holland verkrijgbaar is. Van dit boekje moet ook een uitgaaf bestaan met amusante prentjes en dito randversiering, en veel duurder dan de uitgaaf van 65 cent zal het niet zijn.

Ik wil hier vooral ook nog eens wijzen op de Engelsche boekjes van Beatrix Potter.

Mijn kleine jongen van vijf jaar heeft aardig wat boeken, waaronder ook eenige van haar prentenboekjes, maar als ik hem vraag: „wat zal Moesje je nu eens vertellen“, dan bepaalt hij zijn keus meestal op die boekjes. En eenige vriendjes van hem komen telkens weer opnieuw met het verzoek: „Als Mevrouw die leuke dierenboekjes weer vertelt, laat u ons dan roepen?“

Op ieder blaadje staat gewoonlijk een alinea, en daarbij staat dan een allerliefst gekleurd plaatje, geestig geteekend en tot in de puntjes uitgewerkt. Het papier is van goede kwaliteit, de uitgave is artistiek, terwijl 't boekje gebonden slechts 70 cent in Holland kost. De uitgever is Frederick Warne en Co, te Londen en New-York.

Ik doorschoot zelf de boekjes van mijn kleinen jongen met wit papier, en schreef hierop bij ieder plaatje de Hollandsche tekst. Deze methode lijkt mij daarom zoo gewenscht, omdat een kind die Hollandsche tekst gauw woordelijk uit het hoofd weet; de vertaling van deze eenvoudige Engelsche zinnen zal hem later bij het leeren van de vreemde taal bijblijven, wat hem bij het onthouden van uitdrukkingen zeker tot hulp zal zijn. Daar hebben we b.v. *Het verhaal van Tom Kitten*, ter kennismaking laat ik hieronder de vertaling volgen.

„Er waren eens drie jonge katjes, en ze heetten Mittens, Tom Kitten en Moppet. Ze hadden lieve bonte velletjes, en ze rollebalden de stoep op en af en speelden in het stof.

Maar op een dag kreeg hun moeder, Mevrouw Tabita Twitshit, een paar vriendinnen op de thee; dus haalde zij de katjes naar binnen om ze te wasschen en netjes aan te kleeden, voor het deftige gezelschap kwam.

Eerst boende ze hun gezichtjes (dit is Moppet).

Toen borstelde ze hun velletjes (dit is Mittens).

Toen kamde ze hun sturten en snorren (dit is Tom Kitten). Tom was heel ondeugend en hij krabde.

Mevrouw Tabita kleedde Moppet en Mittens in schoone schortjes en halskraagjes; en toen nam ze allerlei sierlijke, ongemakkelijke kleeren uit een la, om haar zoon Thomas uit te doen.

Tom Kitten was erg dik, en hij was gegroeid; verscheidene knopen barstten eraf. Zijn moeder naaide ze er weer aan.

Toen de drie poesjes klaar waren, stuurde Mevrouw Tabita ze den tuin in (wat heel onverstandig was), opdat ze niet in den weg zouden zijn, terwijl ze geboterd brood roosterde.

„Hou nu jullie jurken schoon kinders. Je moet op je achter-

pooten loopen. Blijf van de vuilnishoop vandaan en van Sally Henny Penny (de kip) en van het varkenshok en van de Puddle-Ducks (de eenden).

Moppet en Mittens gingen op een onzekere manier het tuinpad langs. Het duurde niet lang, of ze traptten op hun schorten en vielen op hun neus. Toen ze opstonden waren er een paar groene vegen.

„Laten we de rotsen opklimmen en op den tuinmuur gaan zitten“, zei Moppet. Zij draaiden hun schorten achterste voren, en gingen springend en klimmend naar boven. Moppet zijn witte halskraagje viel naar beneden op den weg. Tom Kitten zag heelemaal geen kans om te springen als hij op zijn achterpooten moest loopen met een broek aan. Hij kwam bij stukjes en beetjes de rotsen op, brak de varen hier en daar, en strooide knopen naar links en rechts. Toen hij bovenop den muur kwam, zat alles los aan zijn lijf. Moppet en Mittens probeerden de boel wat naar elkaar toe te trekken; toen viel zijn hoed af, en de rest van zijn knopen barstten er af.

Terwijl ze zoo in moeilijkheden waren, hoorde men pit pet peddle pet, en de drie Puddle-Ducks, de eenden, kwamen den straatweg af; de een liep achter den ander, en ze stapten in den ganzen-pas: pit pet peddle pet, pit pet weddle pet.

Ze stonden op een rijtje stil, en keken verwonderd naar boven, naar de katjes. Ze hadden heel kleine oogjes en keken verrast. Toen raapten de meisjes-eenden, Rebecca en Jemima Puddle-Duck den hoed en het halskraagje op en deden ze aan. Mittens moest zoo lachen, dat ze van den muur af viel. Moppet en Tom kwamen ook maar naar beneden; bij het omlaag komen gingen de schorten en de rest van Tom zijn kleeren ook af. „Kom, mijnheer Dreek Puddle-Duck“, zei Moppet, „kom ons eens helpen hem aan te kleeden; kom ons helpen Tom dicht te knopen.“ Dreek Puddle-Duck kwam op een langzame, zijdelingsche manier naar voren en raapte de verschillende stukken op. Maar hij deed ze zelf aan! Ze pasten hem nog slechter dan Tom Kitten.

„Het is een prachtige morgen vandaag“, zei Dreek Puddle-Duck. En hij en Jemima en Rebecca Puddle-Duck gingen den weg oploopen, in de maat: pit pet peddle pet, pit pet weddle pet!

Toen kwam Tabita Twitshit den tuin door en vond haar katjes op den muur zonder kleeren. Ze trok ze den muur af, gaf ze een pak slaag, en nam ze mee terug naar huis.

„Mijn vriendinnen komen dadelijk; en jullie kunt je zoo niet vertoonen; je doet me schande aan“, zei Mevrouw Tabita Twitshit. Ze stuurde ze naar boven, en het spijt me te moeten zeggen dat ze aan haar vriendinnen vertelde, dat ze met de mazelen in bed waren, hetgeen niet waar was.

Juist het tegendeel. Ze waren niet in bed, in het geheel niet.

Op de een of andere manier waren er zeer vreemde geluiden boven hun hoofd, die de waardigheid en de rust van de theevisite verstoorden. En ik denk, dat ik op een goeie dag een ander, grooter, boek zal moeten maken, om je meer van Tom Kitten te vertellen. Wat de Puddle-Ducks betreft, ze gingen een vijver in. De kleeren gingen allemaal dadelijk los, omdat er geen knopen aan waren. En Dreek Puddle-Duck, en Jemima en Rebecca zoeken er nog steeds naar.

Een volgenden keer hoop ik eens terug te komen op de (ook in het Duitsch uitgegeven) werkjes van den Amerikaan E. Seton Thompson.

H. N. RUINEN-DE VOS.

Koeta-Badja, Januari 1913.

Een ruzie.

Ze zaten er met hun vieren. De „correctie“ was een smal-hooge kamer, waar door één breed raam het licht in bleekte. Aan de eene zijde was de zetterij; daar was in de doode behangselmuur een breede reet, met een blikken bak eronder. En de copie fladderde er den heelen dag door, telkens glipten er nieuwe proeven door in den bak, waar de correctoren ze dan weer uitgristen met snel-gewonen greep.

Buiten was de kille holte van een binnenplaats, waar het gebouw omheen stond, ze donker omklemmend 't Daglicht kwam er van hoog door een matglazen lantern ingezakt. En het dempte er tot een licht zonder kleur, het werd een vale schijn, al donkerder naar beneden tot den somberen schemer op het plaatsje...

Hun kamer, kaal leeg achter het gordijnlooze raam was er altijd bleek-licht door... soms hoorden ze, hoog boven zich rituelend geruisch, dan wisten ze dat het regende. Maar ze zagen 't nooit, ze zagen alleen maar de muren aan de overzijde, met hooge, naakte ramen, waar het bleekte licht door schimde, net als bij hen...

Ze zaten met hun ruggen, naar elkaar, twee aan twee. Tusschen hun stoelen was een nauwe doorloop naar het raam, de eenige open plek in hun vel-kamer. Ze hadden aan weerskanten een heel smalle tafel, waaraan ze hun jachtende werk deden; aan de zijde van de zetterij zaten de twee oudsten naast elkaar en de beide anderen werkten aan de andere tafel, ruggelings naar hen toe.

Ze spraken nooit veel onder elkaar. Ze hadden er geen tijd voor; den heelen dag moesten ze voortjachten om de proeven, die almaar door de muurreet kwamen gegleden, uit den bak te werken. Ze zwoegden gejaagd door, snel draaiend met hun hoofden, vergelijkend, verbeterend, met altijd dezelfde eigen merkteekens. Zoo teekenden ze ook al hun correctie af en waren, in den langen jarenloop, bij de krautemenschchen haast zelf teekens geworden. De oude Lammers die er al een weertig jaar zat, noemden ze nooit anders dan „de haak“, een ander „het kruis“, weer een ander „de kruif“.

Ze waren er zelf al zoo aan gewoon geraakt dat 't hun soms was of ze zoo heetten, en ze werden er nooit meer boos om als ze zoo genoemd werden.

Dag in dag uit zaten ze met hun vieren [te zwoegen] en 's nachts, voor het Ochtendblad kwamen twee van hen weer terug. Ze waren langzamerhand door het doodend gelijke werk zoo neergedrukt, dat ze vier eendere menschen waren geworden, correctoren alle vier met denzelfden mokkende haat tegen hun werk en met hetzelfde kleine verlangen naar den vrijen dag van elke week.

Toch waren ze zoo heel anders geweest. De een was een gesjochte student, de oude Lammers was jaren in Indie geweest, maar er tenslotte even arm vandaan gekomen als hij erheen was gegaan, niemand wist eigenlijk wat hij er ooit gedaan had... dan was er nog een jonge bij die eens gehoopt had redacteur te worden en een oude klerk.

Nu zaten ze al jaren samen, dag na dag. Ze hadden nooit ruzie, maar toch hadden ze alle vier eigenlijk het hand aan elkaar als menschen die zich even machteloze slaven voelden. Telkens kregen ze standjes, werden ze nijdig bedreigd met ontslag, wanneer ze soms, in de copie van een lastigen redacteur, wat foutjes hadden vergeten.

Eens had de oude Lammers een vraagteeken laten staan achter een zin, waarin het volle politieke beginsel van de krant was neergeschreven. En hij had tot driemaal toe bij de directie moeten bidden en smeeken om toch maar niet ontslagen te worden.

Dat alles had hen langzamerhand neergedrukt tot de slaafsche onderwerping waarin ze leefden. Ze spraken nooit meer tegen, ze luisterden alle vier even onderdanig-zwijgend naar bevelen en standjes en dreigementen, ... en werkten dan weer haastig door om toch maar klaar te komen.

En heel hun haat kropte zich op tegen hun werk, het jachtende stomme werk, dat hen niet losliet, dat hen dag na dag, zoo omkneld hield, dat ze er vaak 's nachts van wakker lagen, en in hun bibberende gedachten almaar proeven zagen, proeven vol fouten en geschrap...

De ruzie was begonnen, toen de oude Lammers, de zestigal voorbij, voor de tweede maal getrouwd was. Hij had hen allen op de bruiloft gevraagd, die op een Zondag, hun vrijen dag, gevierd was. Ze waren er geweest, netjes als echte heeren; de oud-student had, z'n lorgnet losjes in zijn hand, een woord gesproken tot het echtpaar en tot zijn waarden collega speciaal. En de oude Lammers knus op de canapee naast zijn weduwe-bruid, haar hondje tusschen hen in, had zich een goedmoedigen brom ingedronken.

Den volgenden morgen was hij niet op kantoor gekomen en hadden de anderen met knippende fuifooogen, al het werk moeten doen. Dat had hen verbitterd... je kon trouwen zoo-veel je wou, maar dat je hen dan voor het werk liet opdragen, het lamme hondenwerk, het rotwerk, dat was gemeen!... Ze hadden telkens even als ze een oogenblik tijd hadden, erover zitten schelden, vol nijdige wraakplannetjes als hij weer terug zou zijn.

En hun woordvoerder, de oud-student, had 's middags, na a'loop, bij den directeur hun beklag gedaan, in nette heeren-zinnetjes, zooals hij dat altijd deed. Maar het had niet geholpen; twee volle dagen was hij weggebleven met verlof.

Toen hij den derden dag binnenkwam, hadden ze hem geen van drieën gegroet, waren nijdig over hun proeven gebogen, blijven doorwerken. „Wat mot dat nou?“ vroeg de oude Lammers. En ineens brak al hun haat, hun opgekropte woede van twee dagen en nachten lang los.

„Dat mot“, zei de oud-student bibberend-nijdig, „dat mot, dat jij maar blijft lueren en wij ons dood voor jou moeten sponwen!“ „Ja, ja“... hitsten de twee andere „ja, dood molte sponwe, da's geen werke meer.“ Maar de oude Lammers, eerst glunder nog van zijn twee lange vrije dagen, werd nu ook boos. „Zoo“, zei hij, breed uit in het nauwe kamertje z'n boterhammenpakje en z'n pijpen nog in zijn hand, „en die bevalling dan van jouw vrouw, verleje maand, drie dagen ben je weg geweest, o...o...“ Hij werd onder het spreken, al nijdiger tegen de stroeve vijandigheid van de anderen. „O!“, zei hij nogeens, stootend, en hij lei met een slag z'n pijpen neer, dat er een knappend brak... „O, en nou jij en dan ik!“

„Een bevalling“, nijdigde de ander terug, „da's heel wat anders dan trouwen!“

„Zoo“, zei hij z'n jas uittrekkend, „zoo, natuurlijk? Maar ik zeg, 't is niet wat anders, 't is krek hetzelfde... Eene, ik heb maling an jullie allemaal, ik had verlof!“ Met een plof ging hij zitten, hij legde z'n boterhammen achter z'n inktpot en greep naar de eerste proeven. De anderen zaten ook weer, doopten hun pen in... En ze werkten weer, twee aan twee, de ruggen naar elkaar toe, net als andere dagen.

Maar de ruzie wrokte in de stilte door, onder het corrigeeren kregen ze, dan de een, dan de ander, telkens weer nijdige invalletjes, kropte de woede weer in hen op, dat ze even stil moesten zitten, hun pen vast op den laatsten zin.

De oude Lammers was weer gekalmeerd; hij had knus een pijp opgestoken en werkte rustig aan zijn proeven, hij haastte zich niet, hij voelde ook geen wrok om de ruzie van straks... alles was zoo anders geworden in de paar dagen dat hij zich alleen, vreemdlos van de anderen voelde. Hij had nou eentjes, dacht hij telkens verlekkerd, as ie d'r genoeg van had, kon ie d'r mee uitscheie... vanmorge nog had z'n vrouw het hem gezegd, voor hij wegging.

Wat had hij maling aan die anderen, die slooven... Telkens wipte in z'n knusse gedachten hetzelfde woord weer op... broodslave benne 't... broodslave en hij lekker niet.

Hij blies een zware wolk rook uit, naar beneden, over de

tafel...

„Damp niet zoo“, keste dadelijk de oud-student naast hem. Maar hij lachte eens... Corrigeerde weer. Hij gniffte almaar van stille pret, dat hij toch de anderen te slim af was. Eerst had hij een weduwe met centjes getrouwd en nou had hij de proeven van het feuilleton. Als hij een proef gecorrigeerd had, las hij ze nog eens, voor het verhaaltje... Hij deed het zoo stillerjes en argeloos dat de anderen het niet merkten; ze zwoegden door, de eene proef na de andere, rusteloos gejuugd.

(Sbt volgt).

Patronen.

Abonnees, die dit wenschen, kunnen patronen op maat geknipt bekomen. Men geeft hiertoe de maten op.

De betaling voor een op maat geknipt patroon is: voor een groot patroon, zooals reform, prinsesjapon, f 1; voor een gewonen rok, een jacquet of gesloten lijfje 75 cts.; voor kleinere stukken en kinderkleeren 50 cts. Deze patronen kan men dus behouden.

De abonnees kunnen patronen aanvragen om na te knippen, tegen toezending van 10 cents per patroon. De volgende patronen zijn beschikbaar:

Kabaja, gewoon model; kabaja, jasmodel; kabaja-tjina; cape; fietsrok; nieuwste model keurstok; voetvrije rok; sportblouse; gewoon reform; kimono; pantalon; koetang. Indisch model; onderlijfje Europeesch model; buikband; kabajamodel zonder geet; wandeljacquet — smoking; automantel; combination (lijfje en broek); pas voor een heud; robe-princesse.

Wanneer men de plaat erbij zendt, kan ook een ander patroon, dat men wenscht, op maat geknipt worden volgens hovenstaand tarief.

Voor patronen op maat zoowel als voor patronen om na te knippen wende men zich tot mejuffrouw Tilly Gonggrijp, te Manondjaja.

AD VOOR INDIË
UWS EN
CTUUR.

208.

ADVER L. G. Eggink, te Ambona.
aakrubriek.
zingen.

1. f4 — f5, enz.
Wit is aan zet en maakt
7, 3. Pg5 +, Lg5 X; 4. Lf5 +,
8 +, Kg5 X, en de witte Ko-
emise.
3. Tf8 +, Lf8 X; 4. Tg5 +,

Koopt Zwitserse Bord

68.

franco vracht & vrij van inkomende taxie uit Zwitserland thuis

Japonnen van af fl. 13.50.
Blou van af fl. 8.75
Kinderjurkjes van af fl. 8.75

Echt Zwitsersch Borduursel op Battist, Volle moderne zijden stoffen.
Vraag heden nog stalen met Parijsche modept gratis worden verzonden.
Eveneens stalen van onze allernieuwste Zwitserse zijden stoffen gratis op aanvraag.
De correspondentie geschiedt in de Hollands & de Engelsche taal.

Schweizer & Luzern A 32 (Zwitser)

Jeugd

geeft een zacht helder gelaat een rooskleurig jeugdig uiterlijk eene blank fluweelzachte huid en een verblindend-schoone tint. Dit alles wordt slechts verkregen door

Stokpaardjes-Lelienmelk-Zeep

van Bergmann & Co., Radebeul. Verkrijgbaar à 50 cent per stuk bij Apothekers, drogisten, en coiffeurs.

ERABAIA.
es zijn de
r, 15 rubis,
garantie,
alle maten,
tis:
f 10.—
f 12.50.
f 15.—

Een ruzie.

Ze zaten er met hun vieren. De „correctie“ was smal-hooge kamer, waar door één breed raam hi in bleekte. Aan de eene zijde was de zetter was in de doode behangselmuur een breede roer blikken bak eronder. En de copie fladderde er **st gemak** dag door, telkens glipten er nieuwe proeven door **uisvrouw en** waar de correctoren ze dan weer uitgristen **uinig** in het een greep.

Buiten was de kille holte van een binne- gebouw omheen stond, ze donker omkleed kwamen er van hoog door een matglazen luik **handen een-** het dempte er tot een licht zonder kleur **en drie-lichts-ka-** schijn, al donkerder naar beneden tot dis; **prijzen: f 16.—,** op het plaatsje... **23.— en f 28.—:**

Hun kamer, kuaal leeg achter het go- altijd bleek-licht door... soms hoorde **ovens, een- en twee-** rituelend geruisch, dan wisten ze dat **lichts f 6.— en f 8.75.** gen 't nooit, ze zagen alleen maar de **Brandijzers f 1.30.** hooge, naakte ramen, waar het **Vraagt catalogussen** net als bij hen...

Ze zaten met hun ruggen, r Tusschen hun stoelen was een de eenige open plek in hun e kanten een heel smalle tafel, deden; aan de zijde van de mast elkaar en de beide u' tafel, ruggelings naar hen +

Ze spraken nooit veel o voor; den heelen dag mo die almaar door de muur te werken. Ze zwoegden hoofden, vergelijkend, merkteekens. Zoo teek waren, in den langen tegen sproeten- zelf teekens geworden **edak.** fig jaar zat, noemder **glin-men van het** ander „het kruis“, v **ten doctoren onscha-**

Ze waren er zelf ndheid bevonden. was of ze zoo heelt **M. Gonggrijp-Dam-** als ze zoo genoemg

Dag in dag uit (0,50 's nachts, voor het) rug. Ze waren in **pletjes . 0,50** zoo neergedrukt, vijzing.

correctoren alle werk en met be van elke week.

Toch waren gesjochte stude weest, maar er **RSUS** erheen was ge **Maatknippen** gedaan had, EN **EN** hooft had re

Nu zaten **DELKUNST.** ruzie, maar t **opleiding van dames en** elkaar als **den.** Telkenmeisjes tot Modiste. met ontslag, **sen - ses maanden bij 6 lesuren** redacteur, **weks 125.— 's maands.**

Eens hadden tien maanden bij 3 lesuren achter een **Succes verzekerd.** krant was **Mevrouw A. ROOS** directie mo **(Krangon Soerabaja),** gen te wor **Lectures van de Mode-Academie**

Dat alle **R. J. E. WOHRZEK** onderwerp **Amsterdam.** ze luisterd en standje door om t

DAMES!!!

Vraagt Uwen leveranciers onze

Dulcine

(iets dergelijks als de Hollandsche Palmine) ter vervanging van keukenboter, doch belangrijk goedkoop.

Ook bonbons, pepermint, biscuits, ontbijtkoek, cacao, chocolade, conserven alle blikjes voorzien van fraaie plaatjes, te zamen vormende ons Album „Indische Dieren“, met tekst, door G. J. F. Biegman.

En détail o. a. te Kediri in de Apotheek Lumkeman, te Weltevreden bij A. de Wolff, en Winkelmaatschappij „Passer Baroe“; te Djokja in de Toko Nimrod, te Bandoeng o. a. in Toko De Vries en Co., Toko Passer Baroe, Toko Baroe en Toko Passer Senen te Tjimahi bij Lim Kwi Lioe, te Soekaboemi in Toko Beng, enz.

En gros bij de

Javasche Maatschappij tot Verduurzaming van Levensmiddelen (merk JAVACO), BANDOENG.

146

Stoom Boekdrukkerij

N. V. SIE DHIAN HO,
Pasar Besar Soerakarta.
Telefoon No. 27.

Boekbinderij, Linieer- en Encadreer-inrichting.

Caoutchouc- en Koper-Stempel-fabriek.

Groothandel in:

Papier, boeken, inkten en schrijf-behoefden.

Schrijfmachines, Carbonpapier en Inktlinten.

Uitgeefster

van het Maleisch Jav. blad

Taman-Pewarta.

Gelieve bij ons eene *proefbestelling* te doen ten einde overtuigd te zijn, dat wij U het *goedkoopste* en *best* kunnen bedienen.

Ons devies is:

Veel geven, weinig nemen.

Handel in Rijwielen en aanverwante artikelen.

Goedkoopste adres.

94

Grand Hôtel Selabatoe

Luchtkuuroord.

Soekaboemi — Preanger Regentschappen

2200 voet hoog.

Gelijkmatigste klimaat van Oosten West-Java. 93

DJOKJASCHE KUNSTARBEID.

Permanente Tentoonstelling

van Inlandsche Kunstnijverheid

DJOKJA.

Geopend des morgens van 8—12

en

des avonds van 6—8 uur.

Deze voorwerpen zijn eveneens verkrijgbaar gesteld bij den heer H. A. Benjamins, Boekhandelaar te Semarang. 111

BIJBLAD VAN HET WEEKBLAD VOOR INDIË VOOR SPORTNIEUWS EN ONTSPANNINGS-LECTUUR.

Voetbalsport.

BATAVIA.

Zaterdag 8 dezer werden een paar vriendschappelijke wedstrijden gespeeld, waarvan die tusschen S. C. F. en Sparta wellicht meer interessant was als teeken van toenadering dan als wedstrijd; S. C. F. bleef met 4—2 overwinnaar. Aan de Raden Salehman ontving Voorwaarts A. S. V. G. op bezoek en stuurde het geslagen naar huis. De uitslag 4—1 is echter wel wat sprekender dan het verschil in krachten.

Zondagmiddag 9 dezer had de eerste wedstrijd om de gouden medailles van de West-Java-bioscope plaats en traden S. V. B. B. en Oliveo II tegen elkaar in het krijt. 't Was voor S. V. B. B. haar eerste wedstrijd en dus was een nederlaag tegen het geroutineerde Oliveo II te verwachten.

De uitslag 9—1 bewijst echter, dat S. V. B. B. nog ernstig zal moeten trainen om tot een goed sluitend geheel te komen. Overigens had de voorhoede van S. V. B. B. vaak goede oogenblikken, maar Oliveo II bracht den strijd weer dadelijk op het vijandelijk terrein over, waar de verdediging nogal eens een steek liet vallen. Ons dunkt, dat er groote kans op staat, dat we Oliveo II nog in den eindstrijd zien, het elftal werkte keurig.

Op den middag van 9 dezer speelde Hercules tegen een Bondselftal den eindstrijd in de Dunlopbeke Competitie, welke door deze vereeniging met 2—1 werd gewonnen.

Het spel was niet erg schitterend. Het Bondselftal had veel invallers, en slecht heel weinig publiek was aanwezig.

Na afloop van de match had de uitreiking plaats van den Dunlopbeke door den heer Juf, voorzitter van den B. V. C. Met enkele woorden wenschte hij Hercules geluk.

Het is de tweede prijs, welke de club gewonnen heeft.

SEMARANG.

In den wedstrijd T. H. O. S. — M. O. T. der eerste ronde in de Venus-bioscope-beker-competitie behaalde T. H. O. S. met 2—0 de overwinning.

Schaakrubriek.

Correspondenties aan L. G. Eggink, te Ambona.

Oplossingen.

No. 264 (tweezet van Mackenzie): 1. f4—f5, enz.

No. 265 (Studie van Schweser). Wit is aan zet en maakt remise door:

A. 1. Pe3†, Kg8; 2. Tb8†, Kh7; 3. Pg5†, Lg5×; 4. Lf5†, Df5×; 5. Th8†, Kg7; 6. Tg8†, Kg5×, en de witte Koning staat Pat.

B. 1. Pe3†, Kf7; 2. Pg5†, enz. remise.

C. 1. Pe3†, Kg8; 2. Tb8†, Kf7; 3. Tf8†, Lf8×; 4. Tg5†, en remise.

Opgave No. 268.

Een vrij eenvoudige, maar niettemin mooie en leerzame eindspelstudie van den Syrier Stamma:

Wit is aan den zet en wint.

JUWELIERS, HORLOGERS MAURICE WOLFF PASSER BESAR, SOERABAIA.

Gouden Dameshorloge met 5 jaar garantie f 15.—. Zilverstrikje met goudoplaag f 3.—.

Gouden Zegelringen voor dames f 12.50; voor heren f 20.—.

Drinkglas met zilver schild f 12.50.

So-Easy Lorgnet goudoplaag, f 7.50.

Gouden Kabajaspelden, solied, met ketting, f 15.—.

INVAR Horloges zijn de beste; 0.935 zilver, 15 rubis, ankerwerk, 10 jaar garantie, f 25.—.

Wit-metalen Horloges M. W., met 5 jaar garantie, f 4.50.

SWAN VULPEN met gouden pen, voorzien van Iridium, f 6.30.

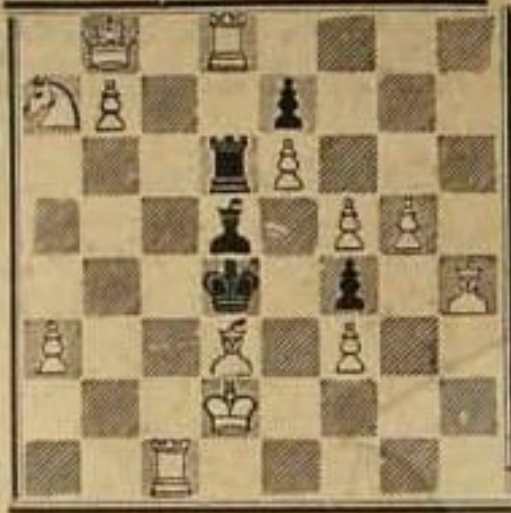
Gouden Collier met gouden hartje f 14.—.

Wit-metalen IJskan, verzilverd, f 45.—.

Zilv. Sigarettenetuis, groote keuze, f 12.50, f 15.—, f 20.—, f 25.—.

Trouwringen in alle maten, gravure gratis: 14 karaatsgoud f 10.—, 18 karaatsgoud f 12.50, 22 karaatsgoud f 15.—.

Probleem no. 269 (van Jhr. A. E. van Foreest).

Mat in 2 (twee) zetten.

Oplossingen.

- No. 266 (driezet van B. J. M. Markx): 1. Te4 — d4 enz.
 No. 267 (Stelling uit partij Eduard Lasker — Thomas): Wit
 annonceerde mat in 8 zetten:
 1. Dh7 × f; 2. Pf6 †; 3. Peg4 †; 4. h4 †; 5. g3 †; 6.
 Le2 †; 7. Th2 †; 8. Kd2 † mat.

Uit de Schaakwereld.

1. Een match tusschen Süchting, uit Blaakrade en Carls, van Bremen, werd gearrangeerd door de Hamburgsche schaakclub. De eerste partij werd remise; de 2e won Carls, de derde won Süchting; de 4e werd remise. Stand 2 tegen 2.
2. Den 1en December hield de Nierderheinsche Schachverband te Düsseldorf zijn jaarvergadering. Besloten werd o. a. dat in 1913 weer een massakamp zou gehouden worden met de Nederlandsche spelers, en wel te Venlo of te Nijmegen.
3. Er is weer een bijzondere vraag naar schaakstudieboeken. Die van Eduard Lasker, Oscar Cordel, de Erven Bilguer, enz. worden vrij druk verkocht en nu annonceert de uitgever Max Hesse te Leipzig weer den 2en druk van Berger's *Lehrbuch des Schachspiels*. De prijs is 1 Mark 50 ingenaaid; 1 Mark 50 gebonden. Voorwaar billijk genoeg! Het boek is voor beginners bestemd en houdt zich vooral bezig met het middenspel, welks moeilijkheden den aanvangsers aan de hand van vele diagramstellingen verklaard worden. Een ieder zal de kennismaking ongetwijfeld aangenaam zijn.

Practisch spel.

Ondervolgend partijje werd gespeeld in het correspondentieconcours, uitgeschreven door de *Schweizer Schachzeitung*, in 1910. De uitvoerige annotatie is van Therkatz.

Wit: Pastoor A. Rhode. Zwart: Luitenant ter zee
 (Schildberg.) Von Zitzewitz (Kiel.)

e2 — e4 1 d7 — d5

Deze zet gold langen tijd als niet voldoende, om tot een gelijk spel te voeren en kwam derhalve in meesterwedstrijden zeer zelden voor. Sedert het Stockholmer concours van 1906 werd de zet in eere hersteld, en wel hoofdzakelijk wegens de variant 2. e4 × d5, Dd8 × d5; 3. Pd1 — e3 Dd5 — a5, enz. In het meestertournooi te Weenen in 1908 werd ook de variant 2. . . . Pg8 — f6; 3. d2 — d4, Pf6 × d5 deugdeijk bevonden. Eenige jaren werd diensvolgens de zet 1. . . . d7 — d5 vaak aangewend als antwoord op 1. e2 — d4. (Mieses had vaak zoveel succes ermee, dat Dr. Tarrasch schreef: „Mieses zal ons door het succes, dat hij met deze opening heeft, nog willen suggereeren, dat 1. e2 — e4 niet deugt.“) De laatste tournooien geven deze variant echter weer nagenoeg niet te zien. — Red.)

e4 × d5 2 Pg8 — f6
 d2 — d4 3

Zoo speelde reeds in 1858 in den strijd om het wereldkampioenschap Paul Morphy tegen Prof. Anderssen, terwijl voordien Dr. Max Lange reeds in 1855 in zijn analytische kritiek dezen zet als de beste voortzetting aanbeval. Met het oog op een snelle ontwikkeling ziet Wit al van het winnen van den gambietpion,

die Zwart hem presenteert. Heeft men idee in dezen pion, dan heeft Wit de keus tusschen 3. Lf1 — b5 † en 3. e2 — e4. In beide gevallen krijgt Wit een minder gunstig spel. Steinitz, die zich in gedrukte stellingen uitstekend thuis voelde, placht hier met 3. e2 — e4, e7 — e6; 4. d2 — d4, e6 × d5 den buit weer los te laten en met 5. c4 — e5 † (een uiterst riskante zet) zijn pionnenoverwicht op den Damevleugel in winst om te zetten. Zijn groote tegenstander, Dr. Emanuel Lasker, beveelt in zijn congresboek van het Petersburgers concours in 1909 de volgende variant aan als antwoord op 1. e4, d5. 2. ed5 ×, Pf6; 3. e4, c6; 4. de6 × met het vervolg bijv. 4. . . . Pf8 × e6; 5. d3, e5; 6. Pc3, Le5; 7. Le3, Le3 ×; 8. fe3 ×, Db6; 9. Dd2, Le6; 10. e4, Tad8; 11. Pd5 enz. of ook 6. . . . Lg5; 7. Pf3, Dd7; 8. Le2, Tad8; 9. 0 — 0, Ld3 ×; 10. Ld3 ×, Dd3 ×; 11. Da4, enz.

3 Pf6 × d5
 c2 — e4 4 Pd5 — b4
 Dd1 — a4 † 5

In verband met den vorigen zet consequent, maar daarom niettemin foutief. In den 2en druk van het *Morphy-boek* waarschuwt Geza Maroczy tegen dezen zet. Zwart valt den tegenstander nu verwoed op het lijf.

5 Pb8 — c6!
 d4 — d5? 6

Volgens Metger kon Wit hier nog een voldoende spel houden door 6. a2 — a3, Pb4 — a6; 7. d4 — d5, Pa6 — c5; 8. Da4 — d1 † (niet 8. Da4 — b5? wegens e7 — e6; 9. d5 × e6, b7 — b6 plus a7 — a6, enz.).

6 b7 — b5

Hier maakt Maroczy in bovenbedoelde annotatie den zet Le8 — f5 † inplaats van b7 — b5. Deze zet schijnt zeer sterk. Op 7. d5 × e6 volgt 7. . . . Lf5 — e2 † met de onaangename dreiging 8. . . . Dd8 — d1 † mat. Antwoorde Wit 7. Pb1 — a3, dan b7 — b5; 8. e4 × b5, Dd8 × d5; 9. b5 × e6, Dd5 — e4 †, en Zwart wint. Of: 8. Da4 × b5, Ta8 — b8; 9. Db5 — a4, e7 — e6; 10. d5 × e6, Pb4 — d3 †, enz. — (Maroczy).

Therkatz geeft nog de volgende varianten aan:

A. 9. Db5 — a4, e7 — e6; 10. d5 × e6, Pb4 — d3 †; 11. Lf1 × d3, Lf8 — b4 †; 12. Le1 — d2, Lb4 × d2 †; 13. Ke1 × d2, Dd8 × d3 †; 14. Kd2 — e1, Dd3 — d4; 15. Pa3 — b5, Dd4 — f4 †; 16. Ke1 — d1, Tb8 — d8 †; 17. Kd1 — e2, Lf5 — d3 †; 18. Ke2 — d1, Ld3 × e4 †; 19. Kd1 — e2, Df4 — g2 †; 20. Kc2 — b1, Le4 — d3 †; 21. Da4 — e2, Dd2 — d1 † Mat.

B. 14. Kd2 — e1, Tb8 × b2; 15. Da4 — a5, Dd3 — e4 †; 16. Ke1 — d1, De4 — d4 †; 17. Kd1 — e1, Tb2 — d2 †; 18. Dd5 × d2, Dd4 × a1 †; 19. Pa3 — b1, Da1 × b1 † mat.

Da4 × b5 7 Pb4 — e2 †
 Met 7. . . . Ta8 — b8; 8. Db5 — a4, Le8 — f5 kan Zwart
 alsnog in de bovengenoemde speelwijze overgaan.

Ke1 — d2 8 Le8 — d7
 d5 × e6 9 Ld7 — f5 †

Na 9. . . . Ld7 × e6 †; 10. Kd2 × e2, Le6 × b5; 11. e4 × b5
 zou Wit er beter afkomen.

Db5 — d5 10 Pc2 — b4
 Dd5 × d8 † 11 Ta8 × d8 †
 Kd2 — e3 12 Pb4 — e2
 Le1 — f4 13 e7 — e5 †

Brilliant gespeeld; alles met het oog op de volgende matcombinaties. In gewone partijen zijn zulke lastige berekeningen nagenoeg onmogelijk wegens den beperkten bedenktijd. In correspondentiepartijen gaat dit echter beter.

Lf4 × e5 14 Lf8 — b4 †
 Ke3 — b3 15 Td8 — b8
 Le5 × e7 16 0 — 0

Prachtig gespeeld! Wit krijgt wel een enorm materieel overwicht (Toren en 3 pionnen), maar zijn stelling is hopeloos, daar zijn officieren alle buiten werking staan, terwijl zijn Koning geheel geïsoleerd is blootgesteld aan den massaanval der Zwarte strijdkrachten. (Marco)

Le7 × b8 17 Tf8 × b8
 a2 — a3 18

In deze stelling annonceerde Zwart mat in 7 zetten: 18. . . .
 Lb4 × a3 †; 19. Kb3 — e3, La3 — b4 †; 20. Kc3 — b3, Lb4 — d2 †;

Th. GEIRNAERT.

Oendaän-Soerabaia.

ART ET MODES.

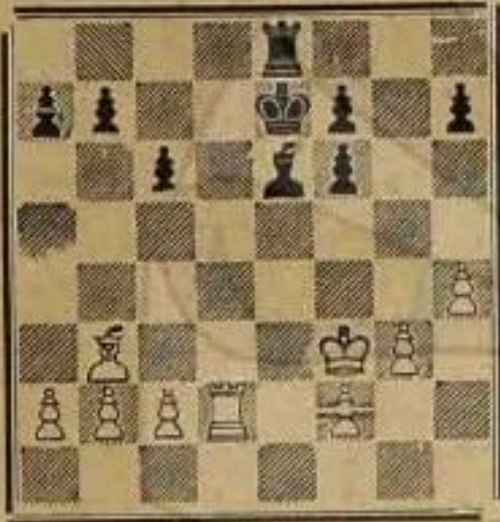
22

21. Kb3 — a4, Tb8 — c4 †; 22. Ka4 — a5, Pc2 — d4 plus
23. . . . , Pd4 × c6 † en 24. . . . , Lf5 — e8 † mat. Na 21.
Kb3 — a2 volgt Ld2 — c1 † met de dreiging 22. . . . , Tb8 × b2 †
Mat.

Partijstelling.

In de laatste (5e) partij van de match Loman — Davidson kwam deze positie voor:

Zwart: Loman.

Wit: Davidson.

De partij verliep als volgt:

1. Tc8 — d8;
Een foutzet, waardoor Zwart verloren gaat. Remise was te bereiken door h7 — h5.

Td2 × d8	2	Ke7 × d8
Lb3 × e6	3	f7 × e6
Kf3 — g4	4	Kd8 — e7
Kg4 — h5	5	Ke7 — f7
Kh5 — h6	6	Kf7 — g8
e2 — e4	7	

Door g2 — g4 had Wit sneller en gemakkelijker gewonnen.

	7	f6 — f5!
b2 — b4	8	b7 — b5
e4 — e5	9	a7 — a6
a2 — a3	10	Kg8 — h8
f2 — f3	11	Kb8 — g8
h4 — h5	12	Kg8 — f7!
g3 — g4!	13	

Op Kh7 × volgt e6 — e5 en Zwart wint.

	13	f5 × g4
f3 × g4	14	e6 — e5!

Na Kg8 wint Wit door 15. Kg5, Kf7, 16. Kf4, Kf6, 17. g5 †, Kf7; 18. Ke5, enz.

Kh6 × h7	15	e5 — e4
g4 — g5	16	e4 — e3
g5 — g6 †	17	Kf7 — e7
g6 — g7	18	e3 — e2
g7 — g8 D	19	e2 — e1 D
Dg8 — g1 †	20	Ke7 — e6
h5 — h6	21	De1 — h4
Kh7 — h8	22	Dh4 — h5
h6 — h7	23	Ke6 — f5
Kh8 — g8	24	Opgegeven.

Zooals Loman beweerde, was geen der laatste 3 partijen voor publicatie geschikt door de grove fouten, zoowel van Wit als van Zwart. Het bovengenoemde partijslot is echter interessant

en leerrijk, hetgeen niet klopt met Loman's beweren. Men zou haast gaan zeggen, dat hij door het peil der partijen (zoowel van Davidson's als van zijn kant) zeer laag te taxeren, de overwinning van Davidson wil verkleinen, of tenminste minder belangrijk voorstellen.

Opgave No. 270.

Hierbij nog een studie van Stamma, den getulbanden Syriër, die in 't begin der 18e eeuw te Parijs en Londen zooveel opzien baarde, zoowel door zijn sterk spel als door zijn talentkennis.

Over een poesje hopen we een opstel over Stamma te leveren in deze rubriek. Voor de ontwikkeling der eindspelstudie is zijn arbeid van groote beteekenis geweest. — De stellingen zijner studies zijn nagenoeg alle natuurlijk; — je komt ze, zou je zoo zeggen, dagelijks in partijen tegen.

Wit is aan den zet en wint.

ALLERLEI.

Vereenvoudigde poëzie.

Caesar Gezelle (een neef van Guido) schreef in een zijner verzen de volgende regels:

- 'k Zie schapen witgewold,
- 'k Zie rid- en runders draven. . .

De redacteur van de *Groene*, deze tijdsbesparende poëzie lezende, is bezield geraakt en heeft voortgedicht:

- 'k Zie vo- en vlegels zich
- Aan wa- en bitter laven.
- In 't mooie voorjaarsweer,
- Gaan bloe- en ramen open.
- 'k Zie ieder met een bloem
- Zelfs schoo- met anjers loopen.
- Geen pneu- slechts harmonie:
- De tweedracht wijkt voor vrede,
- De ru- voor poëzie,
- Juicht kin- en ouders mede!
- Want len- en warmte is daar,
- Mijn geest stijgt op, naar boven,
- 'k Wil nat- en morgenuur
- Met vul- en lippen loven.

G. MAGER

Soerabaia.

Armband horloges in Platina en Goud, bandmodel met gesp en zelfsluitend, prima ankeruurwerken der „Union Horloger” modernste modellen.

15 Kt. goud van af	f 65.-
14 Kt. goud op zilver van af ..	16.-
zilver met lederen polsband ..	14.-
zilver met Radiumplaat en lederen polsband	20.-

Rijk geïllustreerde Katalogus over Brillant, goud en zilverwerk, Uurwerken-, Optische-, Physikalische- en Meetinstrumenten op **aanvraag gratis.**

165

Eva.

Zij: „Ik weet 't, Alfried, ik heb groote gebreken!”
 Hij: „Ja, dat is zeker!”
 Zij: (verontwaardigd): „Zoo, vindt je dat?”
 Dan zou ik wel eens willen weten, welke dat zijn!”

Vacantiewerk.

„Pa, wil u me eens helpen, ik kan er niet uitkomen! ... 'n Vlieg kan een gewicht trekken van 20 eentigram. Hoeveel vliegen zijn er noodig om een artillerie-kanon van 1000 kilo te trekken?”
 Majoor, tot zijn zoontje: „Zeg maar aan je meester, dat we ons met dien onzin niet kunnen bezighouden.”

De gevoelige.

Oude vrijster (tot bedelaar): „Hoe oud ben je, man?”
 Bedelaar: „Ik zou uw grootvader wel kunnen wezen!”
 Oude vrijster (gestreeld): „Zoo! — wil je 'n gulden hebben?”

Wie enkel in de wereld verkeert, weet niet, wat er in de wereld omgaat.

Er zijn menschen die zich wreken over weldaden die wij bewezen hebben — en andere, die ons dankbaar zijn voor weldaden, welke zij ons bewezen hebben.

Onkroed, dumbeld en genie groeien onder de ongunstigste omstandigheden.

Vele menschen houden het voor een bewijs van vriendschap wanneer zij ons intieme dingen vertellen.

Kwaadspreken is als valsch geld: bij die het uitgeeft, is gewoonlijk even slecht als hij die het in omloop brengt.

In de woning waar nooit gelachen wordt, wesen verdriet, ontevredenheid en ziekte hun spinnewebben.

Nieuwe raadsels:

I.

Met een b heeft het reeds menig vorst tot verderf gestrekt.
 Met een d is het een beklagenwaardige eigenschap.
 Met een g vindt men het op de meeste kantoorlessenaars.
 Met een h is het een smakelijk gedeelte van een visch.
 Met een k is het rond en diep.
 Met een m dien het aan huibelichte personen.
 Met een o is het een bloedverwant.
 Met een s is het een zeker bedrag.
 Met een t is het een jongensnaam.

II.

Waes niet aanstonds bevreesd, als gij mijn eerste ziet blinken. Vertrouw het toe aan een rechtgeaard man, dan zal hij uw have en goed er mede beschermen. Mijn twee laatste zijn het lieflijk symbool der onschuld. Mijn geheel herinnert u aan de lente en draagt een hemelsblauw gewaad.

III.

De blinde zag een haas; de lamme greep hem met beide handen, de maaakte stuk hem in zijn zak; de doove hoorde hem, brandde hem in de pan en de doode at hem op. Wat is dat?

IV.

Ik ben alleenheerscher in mijn rijk, dat vele onderdanen tellt; wil iemand naast mij heerschen dan ga ik een strijd op leven en dood met hem aan. Overigens kan geen heerscher zoo goedaardig aan zijn hof zijn als ik ben. Ik ben steeds bij mijn volk en zorg ervoor dat zij bijtijds aan den arbeid gaan. Men kan mij met geweld uit mijn rijk verdrijven maar pas bij mijn dood leg ik mijn kroon af.

V.

Welk woord leest ge uit:
 d e p e j o l e ?
 en uit
 d e v r e l t n a ?